

Hodnocení prevence zaměřené na rizikové chování mládeže

Libor Zachoval

Diplomová práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Libor ZACHOVAL**

Osobní číslo: **H10726**

Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Hodnocení prevence zaměřené na rizikové chování mládeže**

Zásady pro vypracování:

Studium odborné literatury.

Vymezení pojmů z oblasti primární a sekundární prevence, rizikového chování mládeže a možnosti intervence.

Příprava metodiky výzkumné části, zpracování projektu výzkumu, stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu, obsahová analýza dokumentů, realizace rozhovorů, práce s ohniskovou skupinou, zpracování a prezentace výsledků.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKOŠOVÁ, Z. Sociálna pedagogika jako životná pomoc. Bratislava FiF UK, 2005. 220 s. ISBN 80-89236-00-6.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. Pedagogika voľného času. Výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi. 1. vyd. Bratislava: UK, 2004. 308 s. ISBN 80-223-1930-9.

KREJČÍŘOVÁ, O., Et al. Prevence sociálně patologických jevů jako významný fenomén poradenské činnosti: sborník. 1. vydání, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 74 s. ISBN 978-80-244-1628-1.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. Mládež a delikvence. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2.

ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Pavel Opatrný

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

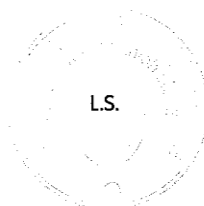
30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

27. dubna 2012

Ve Zlíně dne 17. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

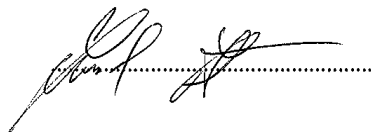
Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 12. 4. 2012

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá hodnocením prevence zaměřené na sociálně patologické jevy a s tím spojené rizikové chování mládeže. Teoretická část vymezuje základní pojmy, historii a hlavní faktory týkající se uvedené problematiky. Praktická část se zabývá výzkumem preventivních programů v jednom středoškolském zařízení. Je rozdělena na tři části, na základě kterých hodnotí prevenci a preventivní programy, které v tomto středoškolském zařízení již proběhly nebo probíhají. První částí výzkumu je obsahová analýza dokumentů a výstupních zpráv, které byly k vybraným programům zpracovány. Druhou část výzkumu tvoří rozhovory s pracovníky, kteří se na tvorbě a realizaci těchto programů podílí. Třetí část výzkumu je založena na práci s ohniskovou skupinou žáků, pro které jsou programy určeny a kteří se na jejich realizaci rovněž účastní.

Výsledkem diplomové práce by měly být poznatky o kvalitě již probíhajících preventivních programů a informace o tom, jaká další témata týkající se prevence by studenti školy v budoucnu přivítali.

Klíčová slova: Výchova, socializace, sociálně patologické jevy, prevence, rodina, škola.

ABSTRAKT

This thesis deals with the preventive evaluation which focuses mainly on social-pathological phenomenas of the young people and the related behaviour risks. The theoretical part defines the basic concepts, history and the main factors relating to these problematic issues. The practical part concentrates on the research of the preventive programmes in a certain high school institution. It is divided into three part evaluation. Prevention, preventive programmes which are currently taking place or have already taken place in this institution are also written about. The first part of the research talks about the content analysis of the documents and outputting reports. The second part of the research consists of the interviews with the employees who have been importantly participating in the realization of these programmes. The third part of this research is based on work with the main group of

students which these programmes are intended for. In addition, these students participated with their own inputs of these issues.

The results of this thesis should be the knowledge about the quality of the existing preventive programmes and informations about them. Moreover what other preventive topics would students welcome in the future.

Keywords: education, socialization, social pathological phenomenas, prevention, family, school.

Poděkování, za trpělivost a udělování cenných rad patří zejména vedoucímu diplomové práce, kterým byl PhDr. Pavel Opatrný. Za prvotní vstupní informace a jednorázovou konzultaci pak odborným konzultantům, JUDr. Ladislavu Běřešovi a Mgr. Petrovi Horyanskému. Kolegům ze zaměstnání a rodině za vstřícnost a psychickou podporu.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 VYMEZENÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ.....	14
1.1 VÝCHOVA.....	14
1.2 POJEM SOCIALIZACE A JEHO ČINITELÉ	14
1.3 PREVENCE	15
1.3.1 Primární prevence	15
1.3.2 Sekundární prevence	15
1.3.3 Terciární prevence.....	15
1.4 PREVENTIVNÍ PROGRAM	15
1.5 SOCIÁLNÍ PREVENCE	16
1.6 SITUAČNÍ PREVENCE	16
1.7 SPECIÁLNÍ PREVENCE	16
1.8 SOCIÁLNÍ KONTROLA.....	16
1.9 SOCIÁLNÍ POLITIKA	17
1.10 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY	17
1.11 DELIKVENCE.....	17
1.12 KRIMINALITA	17
1.13 KRIMINOLOGIE.....	18
2 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ CHOVÁNÍ.....	19
3 HISTORIE A VÝVOJ PREVENTIVNÍHO PŮSOBNÍ NA MLÁDEŽ.....	20
3.1 VÝVOJ PO ROCE 1989.....	21
4 SUBJEKTY PREVENTIVNÍHO PŮSOBNÍ.....	22
4.1 PARLAMENTNÍ, VLÁDNÍ A RESORTNÍ ÚROVEŇ.....	22
4.2 ÚROVEŇ REGIONÁLNÍ A MÍSTNÍ.....	24
4.3 PREVENTIVNÍ PROGRAMY BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK	25
4.4 PREVENTIVNÍ ČINNOST OSTATNÍCH SUBJEKTŮ	26
5 PREVENCE V RODINĚ.....	29
6 PREVENCE VE ŠKOLE	32
6.1 ŠKOLNÍ ZRALOST A JEJÍ VÝZNAM Z POHLEDU PREVENCE.....	32
6.2 ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAMY	33
6.3 ŠKOLNÍ PREVENCE NA SEKUNDÁRNÍ ÚROVNI.....	35
7 AKTIVNÍ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU JAKO JEDNA Z FOREM PREVENCE.....	38

II	PRAKTICKÁ ČÁST.....	40
8	ÚVOD PRAKTICKÉ ČÁSTI	41
8.1	CÍL VÝZKUMU	41
8.2	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	42
8.3	VÝZKUMNÉ METODY	42
8.4	VÝZKUMNÝ VZOREK	43
8.5	ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT	44
9	ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	45
9.1	OBSAHOVÁ ANALÝZA.....	45
9.1.1	Výstupní zpráva obsahové analýzy	51
9.2	ROZHOVORY	54
9.2.1	Výstupní zpráva z provedených rozhovorů	59
9.3	PRÁCE S OHNISKOVOU SKUPINOU	61
9.3.1	Výstupní zpráva z práce s ohniskovou skupinou	68
9.4	SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	68
	ZÁVĚR	72
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	73
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	74
	SEZNAM TABULEK	75
	SEZNAM DIAGRAMŮ	76
	SEZNAM PŘÍLOH	77

ÚVOD

Důležitosti a významu výchovných aspektů, které přispívají k úspěšné socializaci mladého člověka je zapotřebí věnovat neustále náležitou pozornost. Za jeden z významných činitelů, který napomáhá utvářet hodnotovou orientaci mládeže, se považuje prevence. Zejména pak prevence, která je zaměřena na předcházení vzniku rizikového chování a s ním spojených sociálně patologickým jevům a kriminalitě. Tato problematika je v dnešní době řešena formou různých preventivních projektů a programů. Neméně důležitým činitelem, který tuto oblast ovlivňuje je způsob výchovy v rodině, kvalita vzdělání a v neposlední řadě vhodné využití volného času. Spojením správné výchovy, dostatečného vzdělání a účinné prevence se vytváří pozitivní předpoklady pro rozvoj osobnosti mladého člověka a jeho úspěšné začlenění do společnosti. Vzhledem k aktuálnosti této problematiky se i tato práce bude zabývat prevencí, zejména pak prevencí, která je zaměřena na mládež.

Základem pro úspěšné zpracování praktické části diplomové práce, bude zpracování teoretické části, stanovení cílů práce a vymezení základních důležitých pojmů, které bude sestaveno na základě studia odborné literatury a dalších odborných materiálů týkajících se této oblasti. Na základě teoretických a praktických poznatků bude sestaven projekt kvalitativního výzkumu a následně bude provedena jeho realizace.

Spojením teoretické a výzkumné části by měla vzniknout ucelená práce týkající se shora uvedené problematiky.

Cíle práce budou rozdělené do tří oblastí:

- 1. Teoretický:** Zde bude hlavním cílem práce sumarizace informací z uvedené oblasti, její charakteristika a poukázání na skutečnost, že prevence, preventivní programy a jejich tvorba jsou důležitým faktorem na úseku boje proti kriminalitě a sociálně patologickým jevům. Rovněž půjde o vymezení základních pojmů a shrnutí vývoje této problematiky na základě doposud získaných teoretických zkušeností.
- 2. Výzkumný:** Vzhledem ke kvalitativnímu pojetí výzkumné části práce, bude cílem této části, realizace kvalitativního výzkumu. Zde bude hlavním úkolem zhodnotit, jak se preventivní programy realizují u studentů maturitního studia a kdo se na nich podílí. Vzhledem k dodržení etické dimenze výzkumu, bude střední škola, na které bude výzkum realizován v rámci diplomové práce označena jako školní zařízení

poskytující střední odborné vzdělání s maturitou. K provedení výzkumu v tomto zařízení bude vyžádán ústní souhlas vedení školy, jakožto i poučený ústní souhlas účastníků výzkumu.

- 2.1 Praktickým cílem:** Bude zjistit, zda informace získané výzkumem bude možno využít k zefektivnění prevence a preventivních programů. Jelikož sám realizátor výzkumu se v uvedené problematice preventivních programů pohybuje a angažuje, budou výsledky výzkumné části zdrojem získání jeho nových zkušeností.
- 3. Aplikační:** Výsledek výzkumu bude použit pro účely závěrečné diplomové práce. Rovněž pak s výsledkem výzkumu bude seznámeno vedení a preventivně informační odbor střední školy. V případě zájmu bude práce zpřístupněna účastníkům výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ

Související a důležité pojmy budou vymezeny na základě obecných poznatků získaných studiem odborné literatury, která se uvedenou problematikou zabývá.

1.1 Výchova

Výchova se dá označit jako proces, který má za úkol, utvářet jedince v dané společnosti. Není to proces nahodilý nýbrž stálý, cílený a záměrný, jehož výsledkem, by měl být integrovaný, pro společnost prospěšný jedinec. Výchova má své fáze, rysy, různé koncepce a teorie, ze kterých pak vychází její praktická stránka. Je úzce spjata s kulturní úrovní společnosti v dané době. Výchova lze v nejužším smyslu vyjádřit jako utváření charakteru daného jedince. (Bakošová, 1994).

1.2 Pojem socializace a jeho činitelé

Pojem socializace může být vyjádřen mnoha způsoby a její pojetí může být dosti široké. Výsledkem tohoto procesu má být jedinec, který se má projevat jakožto osobnost sociálně zralá, která je schopna sociálnímu přizpůsobení se, ve vztahu ke svému prostředí. Stručně řečeno je to proces sociálního učení, v průběhu kterého dochází k osvojení společenských norem, kulturních hodnot a patřičného způsobu chování. Jak uvádí Koukola (2008, s. 12). „*K postupné proměně člověka z bytosti biologické ve tvora společenského dochází v procesu socializace neboli v procesu sociálního učení.*“

Každý jedinec si na svět přinese své vnitřní vybavení, kterému říkáme genetický základ, rovněž na každého jedince působí vnější vlivy sociálního prostředí, kterému je vystaven. Jde o vzájemné působení subjektu (toho co působí) na objekt (na to na co je působeno). Mezi důležité socializační činitele vedle vnitřní genetické výbavy tedy patří, vliv mikroprostředí (rodina), vliv lokálního prostředí (vrstevnická skupina, škola, místní prostředí – obec, město) a makroprostředí, kde lze zařadit vliv společnosti a médií. Mezi základní faktory sociálního učení jako celku pak můžeme zařadit: nápodobu, hru, přijímání informací a názorů, uspokojování potřeb a opakování již osvojených vědomostí, dovedností a návyků. (Musil, 2005).

1.3 Prevence

Prevence znamená předcházení něčemu, co považujeme za problémové, je to jistý zákrok předem směřující k tomu aby problém, kterému se snažíme předejít, nenastal. Přesto, že takový zákrok často vyžaduje vynaložení značného úsilí, je toto úsilí ve srovnání, s následky, které by bez účinného předcházení nastaly výhodnou investicí.

1.3.1 Primární prevence

Za objekt primární prevence lze považovat celou společnost, což je jen velmi obtížně vyčíslitelný okruh osob. Jedná se však o aktivní přístup, který problémové okruhy vytýčí, zaměří se na vzdělání, osvětu a zajistí patřičnou propagaci, která o nich podá dostatek informací.

1.3.2 Sekundární prevence

Oproti primární prevenci, se již orientuje na určitou cílovou skupinu, která je problémem potenciálně ohrožená.

1.3.3 Terciární prevence

Tento druh preventivní činnosti, je zaměřen na skupiny nebo jednotlivce, kteří byli problémem již postiženi. Jde především o minimalizaci problému o pomoc a zabránění recidivě. (Zoubková, Moulisová, 2004).

1.4 Preventivní program

Programy zaměřené na předcházení biopsychosociálního narušení jedince nebo zmírnění již vzniklých nežádoucích jevů. Provádí se formou různých osvětových programů jako jednorázové podobě besed, přednášek ale rovněž jako dlouhodobé vzdělávací programy zaměřené na určitou skupinu. Obsah těchto programů může být různého zaměření. Nejčastější zaměření je například na problematiku užívání návykových látek, šikany nebo také na podporu osobnostního růstu a vzdělání. Mezi preventivní programy se též řadí dnes již celá populárních tak zvaných peer programů, které si tvoří sami žáci nebo studenti za podpory školských zařízení. V neposlední řadě lze mezi preventivní programy zařadit

i činnost krizových poraden, intervenčních linek, nebo také nízkoprahových zařízení a terénních pracovníků.

1.5 Sociální prevence

Představuje aspekty, které ovlivňují socializaci a integraci jedince. Rovněž lze do této oblasti zařadit soubor opatření zaměřených na eliminaci nepříznivých společenských a ekonomických podmínek. Vychází ze sociální politiky státu a je ovlivněna politickou orientací společnosti v dané době. Tuto problematiku blíže specifikuje zákon č.108/2006 sb., o Sociálních službách. (Vichlenda, Běreš, 2008).

1.6 Situační prevence

Je zaměřena na situace, které ovlivňují lidé žijící v dané době na daném místě a svým působením ovlivňují samotné dění. Jako jedno z důležitých opatření v této oblasti můžeme označit osvětovou činnost nebo různá systémová opatření, která napomohou snížit rizikové faktory. (Zoubková, Moulisová, 2004).

1.7 Speciální prevence

Za oblast speciální prevence můžeme označit výchovné působení trestněprávních prostředků. A to z pohledu jejich samotné existence tak i jejich aplikací v praxi. Jde o vynucení práva v krajním případě i za použití represivních prostředků, kterými jsou tresty nebo ochranná opatření. (Vichlenda, Běreš, 2008).

1.8 Sociální kontrola

Prostřednictvím sociální kontroly společnost vykonává dohled nad svými členy a snaží se dosáhnout toho, aby uznávali a dodržovali normy chování, které jsou v souladu s jejími oprávněnými zájmy. Tato kontrola je prováděna formálním i neformálním způsobem. Přičemž formální kontrola je prováděna státními orgány a je spojená s právními normami a donucovacími mechanismy. Neformální kontrolu pak vytváří veřejné mínění, názory a postoje, které jsou spojeny s kulturou, morálkou, náboženstvím, obyčeji a také i výchovou. (Kuchta, Válková, 2005).

1.9 Sociální politika

Sociální prevenci je možno začlenit do oblasti sociální politiky. Samotný pojem sociální politiky je z mnoha důvodů chápán velmi různorodě, jedním z hlavních faktorů je skutečnost, že na tuto oblast působí mnoho subjektů, které ji vnímají často velmi rozlišně. Jednoduše řečeno se jedná o činnost, zaměřenou na člověka, na kultivaci a rozvoj jeho života jakož i na rozvoj jeho osobnosti a kvalitu života. Prevenci neboli preventivní oblast lze zařadit do aktivního přístupu, kterým sociální politika řeší své problémy. (Opletalová, Svoboda, 2007).

1.10 Sociálně patologické jevy

Nežádoucí společenské jevy, kriminální i nekriminální povahy. Odvíjí se od norem daných společností. Patří zde například různé druhy závislostí, násilí, vandalismus, extremismus a s tím spojené kriminální chování ale například také sebevraždnost. Jsou aktuálním problémem každé společnosti a vyvíjí se do stále novějších podob. (Níkl, 2000).

1.11 Delikvence

Jedná se o mírnější narušení společenských nebo právních norem. Jde již o protisociální chování, které může, avšak ještě nemusí být spojeno s právními důsledky. Můžeme zde zařadit přestupky, správní delikty nebo činy jinak trestné, kterých se dopustí nezletilci nebo osoby nepříčetné. Podle projevu ji můžeme rozdělit na individuální, vyskytující se u jedinců nebo skupinovou, projevující se v různě orientovaných skupinách. Příčiny takového chování jsou často spojené s nezaměstnaností nebo rozpadem rodiny. (Matoušek, Kroftová, 1998).

1.12 Kriminalita

Neboli také trestná činnost, zločinnost. Porušení účinných trestně právních norem. Patří zde trestné činy, které současná právní úprava dělí na přečiny a zločiny ale také trestné činy spáchané mládeží, které se označují jako provinění. Projevuje v mnoha podobách jako zjevná, průkazná tedy zjištěná nebo jako latentní neboli skrytá (např. domácí násilí). Kriminalita je fenomén, který se vyskytoval, vyskytuje a stále vyskytovat bude. Bohužel je nutno konstatovat, že i tento jev se vyvíjí a vyskytuje v stále novějších a mnohdy i agresivnějších formách. Kriminalitu může též označit jako souhrn spáchaných trestných

činů v dané společnosti za určitý časový úsek (lze vyjádřit statisticky). Prevence kriminality vychází z kriminologie, což je věda, která se zabývá kriminalitou, jejími pachateli, oběťmi a kontrolou kriminality. (Vichlenda, Béréš, 2008).

1.13 Kriminologie

Pro upřesnění a vymezení rozdílu mezi kriminalitou a kriminologií, je účelné vymezit i tento pojem. Kriminologie je vědní obor, který se zabývá kriminalitou, jejími pachateli, oběťmi a v neposlední řadě také kontrolou kriminality. Za její související obory pak můžeme označit viktimologii, což je označení pro nauku o oběti a penologii, která se zabývá trestem, výkonem trestu a jeho účinky. Všechny uvedené vědní obory pak úzce souvisí trestním právem. (Kuchta, Válková, 2005).

2 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ CHOVÁNÍ

Sociálně patologické a tím spojené rizikové chování se vyskytuje v různých podobách. Jedná se o společensky nežádoucí chování, které překračuje uznávané společenské normy. Může se vyskytovat ve formě, která nemusí být nutně spojená s delikvencí nebo s pácháním trestné činnosti. V tomto případě se zpravidla vyskytuje v podobě různých látkových či nelátkových závislostí, nevhodného životního stylu nebo sebevražedných pokusů. Typickým příkladem takového chování je nadměrné užívání alkoholických nápojů, omamných a psychotropních látek nebo závislost na hře v podobě gamblerství. Jako další forma výskytu tohoto chování je projev spojený s pácháním přestupkové a trestné činnosti. Zde se již jedná o jevy, které vykazují jistý menší nebo větší stupeň společenské nebezpečnosti a jsou postížitelné účinným přestupkovým nebo trestním právem, (zákon č. 200/90Sb., ve znění pozdějších novel, trestní zákoník č. 40/2009 Sb.). Takové jednání pak může dosahovat těch nejvážnějších podob a velmi negativním způsobem působit na celkové klima společnosti.

Příčin, které podnítlí vznik takového chování, může být celá řada. Jak uvádí Nikl (2000, s. 51-52). „*Sociálně patologicky jev není, nahodilý, ale má svou genezi, dynamiku, příčiny, důsledky a vztahuje se k mnoha prvkům prostředí, ve kterém vznikl. Příčiny, které u mladistvých vyvolávají různé patologické stavy a poruchy jsou četné a složité. Na základě těchto stavů a poruch mohou vznikat poruchy chování. Příčiny dělíme na endogenní (vnitřní), které vznikají účinkem vnitřních vlastností organismu a exogenní (vnější), které vznikají vlivem účinku zevního prostředí jako je rodina, škola a ostatní vlivy sociálního a celkového životního prostředí.*“

K předcházení, vzniku a ke zmírnění následků takového chování, je pak možné za určitých podmínek a za vynaložení určitého úsilí přijímat celou řadu opatření. Jednou z možností, která proti vzniku a následkům takového chování napomáhá, je i účinná prevence, které by měla každá vyspělá společnost věnovat patřičnou pozornost, s tím, aby poznatky z preventivní oblasti byly pokud možno co nejefektivnějším způsobem uplatňovány v samotné praxi.

3 HISTORIE A VÝVOJ PREVENTIVNÍHO PŮSOBENÍ NA MLÁDEŽ

Pohlédneme - li na prevenci a její realizaci před rokem 1989, dojdeme nutně k závěru, že v této době byla tato činnost centrálně organizovaná. Vedení tehdejší socialistické společnosti ne příliš nadšeně přiznávalo výskyt sociálně patologických jevů. Pokud tak muselo učinit, nikdy neopomnělo zdůraznit, že se jedná o jevy, které se vyskytují hlavně v kapitalistické společnosti a že problémy spojené s výskytem tohoto fenoménu v socialistickém Československu, se týkají převážně občanů, kteří sympatizují s kapitalistickým světem.

Zároveň je pak nutno podotknout, že vlivem, centralizace, tvrdých právních dopadů a také v neposlední řadě umělé zaměstnanosti se dařilo kriminalitu a s ní spojené sociálně patologické jevy, držet celkem úspěšně pod kontrolou. Centrální řídicí úlohu v tomto směru plnila tak jako ve všech ostatních směrech KSČ. Výkonnou úlohu pak prováděly její výkonné organizace, jako byl socialistický svaz mládeže, pionýrské organizace, organizace revolučního odborového hnutí, svaz pro spolupráci s armádou nebo také československý svaz tělesné výchovy.

Všechny tyto složky zabezpečovaly, svou činností především aktivní náplň volného času a to prostřednictvím různých zájmových kroužků a sportovních aktivit. Veškerá činnost byla formálně a organizačně vedena a patřičným způsobem monitorována, tak aby byla v souladu se socialistickou morálkou. Úspěch socialistické výchovy a s tím spojených preventivních aktivit, se pak prezentoval formou různých masových akcí za účasti nejvyššího vedení stranických orgánů.

Nutno v tomto směru vzpomenout také významnou úlohu školy, která před rokem 1989, představovala významnou autoritu a s tím spojenou kontrolu nad tak zvanou socialistickou výchovou. Neomluvené hodiny, nevhodné oblečení nebo účes nebyly ze strany školy tolerovány. Stejně tak nevhodné chování bylo sankcionováno, různými důtkami nebo sníženou známkou z chování.

Rovněž je však, nutné přiznat, že socialistická společnost si byla dobře vědomá nebezpečnosti jak kriminality tak i sociálně patologických jevů. Rovněž znala příčiny těchto problémů, které již v této době byly zcela správně strukturované a to do oblasti rodiny, skupin vrstevníků, oblasti školy pracovního prostředí a také na oblast sociálně

demografickou ve spojitosti s kulturním prostředím. Rovněž pak sledovala příčiny těchto jevů v rámci struktury osobnosti a to jak z pohledu zdravotně genetického tak i z pohledu temperamentu a mravnostní či názorové orientace.

3.1 Vývoj po roce 1989

Rok 1989, přinesl v naší společnosti mnoho zásadních změn. S pádem železné opony a východního bloku, odpadla i vedoucí úloha strany. Poměry ve společnosti se uvolnily a téměř všude se skloňovalo slovo svoboda, práva a rekonstrukce společnosti. Avšak ne zcela přesně byly tyto uvedené pojmy chápány v pravém slova smyslu. Slovo svoboda nebylo chápáno jak závazek k odpovědnosti ale jako možnost provádět cokoli bez toho aby následovalo nějaké omezení. Také nebylo dostatečně pochopeno význam slova práva. Chceme-li mít práva a užívat nějaká práva musíme nejdříve splnit celou řadu povinností. To vše pak způsobilo, že mladí místo toho aby dostali vztah povinností, vzdělání a práci, se daleko spíše začali orientovat na tak zvanou svobodu, spojenou s ničím neděláním, užívání drog a provozování dalších patologických jevů.

Velkou negativní úlohu sehrál také vliv médií, zejména pak akčních filmů, které dodávali mladým lidem pocit, že člověk je vyroben z kusu gumy a vydří jakýkoliv úder nebo kop, což do jisté míry vedlo k nárůstu brutality a násilných trestných činů. Masivní vliv reklamních spotů a dalších scestných pořadů, kterými byla společnost zaplavena, vedla k dalšímu morálnímu úpadku a oploštění mezilidských vztahů. Vliv bulváru nevyjímaje neboť popis života některých známých osobností naprosto zlehčoval realitu, týkající se většinové části společnosti. O tom, že rekonstrukce společnosti spočívá především v tom, že každý začne sám u sebe, tím, že se bude chovat zodpovědně, poslouchal jen málokdo.

Prevence jako taková nějaký čas fungovala je velmi omezeně a spíše jako setrvačnost toho co bylo před rokem 1989 zavedené a nač neměla ztráta vedoucího postavení strany až takový vliv. Jednalo se především o sportovní kluby a nově vznikající střediska volného času a o činnost nově vznikajících neziskových organizací. Nutnost prevence a s tím souvisejících preventivních programů však byla záhy pochopena a postupně za účasti různých subjektů zkoordinována do současné podoby.

4 SUBJEKTY PREVENTIVNÍHO PŮSOBENÍ

V dnešní podobě je systém prevence postaven na pěti základních pilířích:

1. Resortní preventivní programy
2. Preventivní programy realizované samosprávnými orgány
3. Preventivní programy Policie ČR a bezpečnostních složek
4. Preventivní programy nevládních a charitativních organizací
5. Preventivní programy podnikatelských subjektů

4.1 Parlamentní, vládní a resortní úroveň

Vrcholnými orgány na celostátní úrovni zabývající se prevencí jsou Poslanecká sněmovna České republiky a Vláda České republiky. Poslanecká sněmovna ovlivňuje preventivní činnost zejména tím, že jako zákonodárný orgán přijímá návrhy a následně tvoří právní normy, které se problematiky prevence týkají. Touto činností významně ovlivňuje právní rámec preventivní a s tím úzce související sociální politiky státu. Další důležitou činností Poslanecké sněmovny v tomto směru je přerozdělení finančních prostředků, které formou státního rozpočtu vyčleňuje na vytyčenou strategii prevence. V neposlední řadě pak svou činností kontroluje a projednává prostřednictvím zpráv, které jsou tomuto orgánu předkládány, stav a plnění strategických úkolů v této oblasti, které vyplývají z tak zvané strategie prevence, která se stanoví na určitá období. Úkolem vlády České republiky v této oblasti je pak přijímat odpovídající strategii na určitá období a dále úkolovat své jednotlivé ministry aby prostřednictvím svých resortů vytyčené úkoly a programy plnily a rovněž aby zajistily, aby uvolněné finanční prostředky na tuto činnost byly efektivně využívány. Každoročně má pak vláda za úkol vyhodnotit jak se daří již vytyčené cíle plnit a stanovit vytyčení prioritních cílů na následující období. (Zoubková, 2002).

Preventivní strategii pro určité období, která je součástí preventivní politiky připravuje republikový výbor pro prevenci. Tento výbor zároveň ze své podstaty odpovídá za koncepční cíle preventivní politiky v rámci meziresortní úrovně. Rovněž zajišťuje metodickou činnost v rámci tvorby a následné kontroly preventivních programů. Dále koordinuje a rozvíjí spolupráci v rámci Evropské unie a v rámci vnitrorepublikové spolupráce mezi státními a nestátními organizacemi, které se podílí na tvorbě a realizaci

preventivní činnosti. Jednotlivé resorty pak vytvářejí své vlastní resortní programy, prostřednictvím kterých pak plní vytýčené cíle. Jako některé příklady lze uvést programy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, které stanovilo pro každou školu závazné minimální preventivní programy zaměřené na vytýčené aktuální problémy týkající se například problematiky šikany, drogové závislosti nebo záškoláctví. Dalším příkladem pak mohou být preventivní programy Ministerstva práce a sociálních věcí týkající se problematiky resocializace problémových jedinců v oblasti sociálně patologických jevů. V neposlední řadě je pak možné uvést i preventivní programy Ministerstva spravedlnosti týkající se problematiky prevence kriminality mládeže a s tím úzce souvisejícími samostatnými programy Ministerstva vnitra zaměřené například na zlepšení komunikace mezi Policií ČR s místní samosprávou, školou a veřejností. (Cejp a kolektiv, 2007).

Pro lepší názornost a orientaci v problému pak můžeme k jednotlivým shora uvedeným příkladům stručně uvést zaměření a úkoly některých jednotlivých resortů v oblasti programu preventivní činnosti. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy má za úkol realizovat primární prevenci na školách formou osvěty, vzdělávání a vytváření podmínek pro aktivní naplňování volného studentů a žáků. Rovněž by pak mělo patřičným způsobem zajišťovat vzdělávání svých pracovníků a podporovat komunikaci mezi rodinou školou. Ministerstvo práce a sociálních věcí, zajišťuje kromě aplikace sociální politiky, po metodické stránce profesní vzdělávání pracovníků, kteří se podílí na tvorbě a realizaci preventivní činnosti. Rovněž se zabývá sekundární a terciární prevencí v oblasti sociálně patologických jevů a koordinuje spolupráci s ostatními nevládními organizacemi zabývající se uvedenou problematikou. Ministerstvo spravedlnosti se zabývá tvorbou právních norem, které jsou jak preventivního tak i represivního charakteru, metodicky řídí činnost mediační a probační služby a podílí se na realizaci výzkumů v oblasti sociálně patologických jevů. Ministerstvo vnitra se pak svou činností, zabývá prevencí kriminality. Kromě tvorby situační prevence v této oblasti má za úkol i informovat občany o tom jak předcházet a jak se chránit před trestnou činností. Hlavním úkolem ministerstva zdravotnictví je pak zajistit odbornou zdravotní a psychologickou pomoc a léčbu postiženým jedincům. Rovněž ministerstvo obrany se pak prostřednictvím svých útvarů podílí na uskutečňování různých preventivních programů spojených hlavně s aktivním využíváním volného času dětí a mládeže. (Vichlenda, Běreš, 2008).

4.2 Úroveň regionální a místní

Z usnesení vlády číslo 1150/2007 ke Strategii prevence kriminality na léta 2008 – 2011, s čímž úzce souvisí i prevence v oblasti sociálně patologických jevů a rizikového chování, je patrný záměr, vytvořit účinnou preventivní politiku v rámci regionální a místní úrovně. Úkolem krajů v této oblasti je metodické a konzultační zabezpečení, dále koordinace a také částečné finanční zabezpečení této činnosti v rámci svého územně správního celku. K tomu aby mohly jednotlivé kraje provádět metodickou a konzultační činnost a mohly účinně vytvářet odpovídající preventivní projekty, musí znát aktuální bezpečnostně – sociální problematiku svého regionu. Tohoto lze docílit pouze kvalitní analýzou a následným vyhodnocením, které bude založeno na aktivní spolupráci s místní samosprávou a ostatními subjekty, které se v daném regionu nachází a kterých se tato problematika týká. Následná tvorba a realizace jednotlivých krajských preventivních programů závislí na rozhodnutí krajského zastupitelstva, které vytyčí a schválí prioritní programy. Na jejich základě, jsou přiděleny i finanční dotace a stanovena míra zainteresovanosti jednotlivých měst a obcí. (Usnesení vlády číslo 1150/2007 ke Strategii prevence kriminality na léta 2008 – 2011).

Důležitou a nezastupitelnou úlohu v oblasti preventivní politiky mají města a obce. Tyto samosprávní celky nejlépe znají specifickou problematiku své lokality. Na základě znalosti této problematiky pak obce a města prostřednictvím svých zastupitelstev a komisí pro realizaci preventivních programů by měli rozvíjet svou preventivní činnost. Preventivní činnost na místní úrovni je v oblasti prevence nezastupitelná. Podílet by se na ní měli nejen orgány místní samosprávy ale i ostatní subjekty, které v dané lokalitě působí. To těchto aktivit mají být začleňovány jak školní organizace a jejich zařízení, tak i bezpečnostní složky v dané lokalitě. Významnou úlohu na místní úrovni zaujímají poskytovatelé sociálních služeb a sociálního poradenství, dále orgány sociálně právní ochrany dítěte a sociální kurátoři. Vyloučena není ani spolupráce s neziskovým sektorem a také podnikatelskými subjekty. Obce a města, které vytváří dlouhodobější preventivní programy, jsou následně zařazována do tak zvaných programů PARTNERSTVÍ, které jsou jak koordinačně tak i finančně podporovány kraji i příslušnými resorty. Tedy stručně shrnuto cílem preventivních programů měst a obcí by na základě místní znalosti a sociologického šetření mělo být účinné snižování sociálně patologických jevů a účinná součinnost všech institucí působících na místní úrovni. (Zoubková, Moulisová, 2004).

4.3 Preventivní programy bezpečnostních složek

Významnou úlohu v rámci prevence zaujímá Policie ČR. Jedním z prvotních dokumentů upravující činnost Policie ČR na úseku prevence bylo Usnesení vlády ČR č. 22/1993 ke Koncepci Ministerstva vnitra, v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti a k doktríně Policie ČR. Následovaly další dokumenty upravující činnost Policie ČR, které se postupem času přizpůsobovali aktuálním potřebám. Jako základní dokumenty lze uvést Závazný pokyn policejního prezidenta č. 57/2002, kterým se stanoví zásady preventivní činnosti Policie ČR nebo Rozkaz policejního prezidenta č. 129/2004, kterým se zřizuje metodická rada pro preventivní činnost Policie ČR. Jedním dalších interních aktů řízení týkající se problematiky mládeže je i Závazný pokyn policejního prezidenta č. 169/2009 o činnosti na úseku mládeže. Kromě celé řady specifických preventivních činností, provádí Policie ČR i preventivní činnost generální, do které patří tvorba a realizace jak krátkodobých, tak i dlouhodobých preventivních programů. Poradenskou činnost pro veřejnost, stejně jako zajištění osvětové práce s mládeží, mají za úkol provádět tak zvané Preventivně informační skupiny, které jsou zřízeny u každého územního obvodu Policie ČR. Tyto skupiny pak mimo jiné provádí besedy s mládeží, které jsou často obohaceny o ukázky policejní techniky nebo výcvik policistů. Rovněž ve spolupráci s orgány veřejné správy a místní samosprávy pak mají za úkol provádět přípravu a následnou realizaci preventivních programů a opatření v dané lokalitě. Projektem Community policing pak Policie ČR klade zvýšený důraz na spolupráci s širokou veřejností a místní samosprávou. V projektu Partnerství je pak úkolem policie vytipování lokalit, ve kterých se nejvíce objevuje rizikové chování jak mládeže, tak i ostatních věkových kategorií obyvatelstva. Na základě takto provedené analýzy se ve spolupráci s orgány veřejné správy navrhuje různá opatření preventivního charakteru. Mimo uvedenou činnost se Policie ČR významným způsobem podílí na realizaci dlouhodobého vzdělávacího programu sloužícího k lepší integraci národnostních menšin do společnosti. Jedná se o projekt Ministerstva vnitra, realizovaný prostřednictvím Vyšší a střední policejní školy Ministerstva vnitra v Holešově s názvem Policie pro všechny. Tímto projektem byly vytvořeny kvalitní podmínky pro přijetí a následné studium žáků z řad národnostních menšin k čtyřletému maturitnímu studiu bezpečnostně právního oboru, který tato škola poskytuje pro žáky vycházející s devátých tříd základní školy. Je tedy patrné, že kromě preventivních aktivit a programů zaměřených na prevenci na úseku kriminality, prodeje a zneužívání návykových látek či bezpečnosti silničního provozu se Policie ČR svou činností podílí i na

vzdělávacím systému, kdy kvalitní vzdělávání mládeže lze považovat za jednu z neúčinnějších forem prevence vůbec.

K dalším aktérům prevence z řad bezpečnostních složek patří Armáda České republiky. Preventivní aktivity této složky spočívají zpravidla v organizaci různých zážitkových programů pro děti a mládež, spočívajících v ukázkách vojenské techniky, výcviku vojenských specialistů nebo besedách s mládeží týkajících se vojenské problematiky. Jako další preventivní činnost této složky je provozování různých sportovních klubů a podpora sportovních aktivit pro děti a mládež což významným způsobem naplňuje aktivní využití volnočasových aktivit. Obdobným způsobem pak zajišťují své preventivní akce a programy i ostatní bezpečnostní složky. Zde můžeme zařadit například činnost profesionálního Hasičského záchranného sboru nebo činnost jednotlivých Dobrovolných hasičských sborů, které ve své lokalitě rovněž významným způsobem ovlivňují kulturní a volnočasové aktivity všech svých členů.

4.4 Preventivní činnost ostatních subjektů

Dalším dnes již nezastupitelným pilířem v rámci preventivního systému jsou občanská sdružení a další iniciativy občanské společnosti jako například církve, charitativní organizace či další občanské komunity. Jedná se o různé organizace, které působí především v místních lokalitách. Jejich činnost je pak zaměřena do mnoha směrů sociální prevence. Jejich samotná aktivita je ovšem značně ovlivněna finančními prostředky, které mají tyto organizace k dispozici, což je do jisté míry ovlivněno především jejich zaměřením a spoluúčastí na prioritních a osvědčených programech, podporovaných přímo státem nebo orgány místní samosprávy. Pro lepší názornost a orientaci v činnosti obdobných organizací lze přiblížit praktickou činnost navštíveného nízkoprahové zařízení pod názvem kontaktní centrum K plus, zaměřeného na terciární prevenci spočívající v pomoci drogově závislým osobám.

Nízkoprahovost tohoto zařízení spočívá ve snadné dostupnosti pro všechny osoby, které pomoc tohoto zařízení potřebují. Zařízení se nazývá Kontaktní centrum Plus, je rozděleno na Kontaktní poradenské centrum a na Terénní programy Plus. Centrum patří pod oblastní Charitu dané lokality, ve které je zřízeno. Zařízení je financováno ze státních zdrojů na základě podané žádosti a to max. do výše 70% rozpočtovým výborem pro koordinaci drogové politiky, který čerpá z fondů Ministerstva práce a Ministerstva zdravotnictví. Dále

pak z nestátních zdrojů, kdy je financováno územně příslušným Krajským úřadem a šesti Městskými úřady spádové lokality, kdy tyto finance tvoří zbylých 30% rozpočtu centra. Cílovou skupinou centra jsou osoby užívající drogy tedy uživatelé drog (experimentátoři, příležitostní, pravidelní, závislý). Dále jejich rodiče a v rámci preventivních programů žáci a studenti škol a pedagogičtí pracovníci. Filozofií centra je ochrana drogově nezávislých osob, minimalizace zdravotních rizik drogově závislých a protidrogová prevence. Služby jsou poskytovány anonymně a zdarma. Každý uživatel centra má svůj anonymní kód. Popis programu tohoto centra je následující. Zařízení poskytuje zdravotní servis, který spočívá ve výměně injekčních stříkaček a zprostředkování zdravotních testů. Dále sociální servis spočívající například v pomoci s ubytováním, vyřizování dokladů, pomoc při hledání pracovních míst a evidence na Úřadu práce. Dále poskytuje drogové poradenství, motivační rozhovory, asistenční služby, terénní programy a krizové intervence. Složení pracovního týmu se skládá ze čtyř stálých pracovníků, kterými jsou, vedoucí centra, kontaktní pracovník centra, sociální pracovník a terénní pracovník. Dále dobrovolníci studenti vyšších odborných škol, oboru sociální pedagogika. Technické podmínky, vybavení a strava je následující. Jedná se o nízkoprahové zařízení, přizpůsobené cílové skupině osob - uživatelům drog. Zařízení poskytuje jednoduchý potravinový servis a možnost jednoduchého hygienického servisu, možnost sprchy a poskytnutí pračky. Centrum za své uživatele zpravidla přijímá, nitrožilní uživatele drog seznámené s pravidly centra, které budou dobrovolně dodržovat. Pravidla spočívají v tom, že při návštěvách centra nebude uživatel pod vlivem alkoholu, nebude pít, kouřit, nepovede nevhodné debaty o drogách a nebude slovně a fyzicky agresivní. Podmínkami pro ukončení návštěv je dobrovolnost ukončení návštěv, porušení pravidel, nastoupení léčby, dobrovolná abstinence nebo nástup výkonu trestu. Jako následnou péči centrum nabízí, psychiatrickou ambulantní léčbu, detoxikaci, léčbu v Psychiatrické léčebně a různé druhy komunit. Služby jsou poskytovány všem uživatelům zdarma a jsou zcela anonymní. Výjimku tvoří ceny za občerstvení a hygienický servis, které jsou v symbolické výši 2 a 5,-Kč. Centrum jako nízkoprahové zařízení své uživatele nenutí k ničemu, co sami nechtějí. Při návštěvách se po uživateli vyžaduje dodržování pravidel, se kterými při vstupu dobrovolně souhlasil. Zařízení spolupracuje s podobnými centry v rámci kraje a s krajskou hygienickou stanicí. Garanci zařízení tedy jeho podporu provádí praktický lékař psychiatr, který zároveň provádí dohled nad zařízením tedy jeho supervizi.

Jako další subjekty, které se v současné době zapojují do preventivních aktivit a programů je třeba zmínit i podnikatelskou sféru a masmédia. Aktivita podnikatelské sféry se vyznačuje hlavně formou provozování různých soukromých sportovních klubů, které svou činností poskytují prostor pro realizaci volnočasových aktivit dětí a mládeže. V neposlední řadě je nutné zmínit i jejich sponzorskou činnost, kterou poskytují podporu jak v oblasti kulturní tak i sportovní. Mediální zdroje svým působením šíří informace mezi širokou veřejností. Prostřednictvím těchto informací ovlivňují formování názorů velkého počtu obyvatel. V rámci prevence se tak stávají významným komunikačním kanálem mezi aktéry preventivního působení a občany. Důležitou roli hrají i v propagaci a podpoře různých preventivních akcí a programů, na kterých se sami podílejí nebo které sami tvoří. (Cejp a kolektiv, 2007).

Všechny zmíněné subjekty preventivního působení ať již spadají do sféry státní, veřejnoprávní, občanské nebo podnikatelské jsou svou činností důležitým článkem podílejícím se na uvedené problematice. Každý z těchto aktérů se na realizaci a podpoře preventivního působení ovlivňující rizikové chování mládeže podílí podle svého postavení a v rámci svých možností. Za jejich práci a činnost si zcela jistě zaslouží nejen uznání ale i podporu ze strany celé široké veřejnosti. Je však na místě zmínit důležitý fakt. Veškerá činnost těchto subjektů, byť bude provozovaná za použití nejvyššího úsilí, nedosáhne patřičného efektu, pokud nebude podpořena výchovným působením ze stran nejpřirozenějšího prostředí, působícího na formování vědomostí, dovedností a návyků mladého člověka. Tímto prostředím není myšleno nic jiného, než prostředí rodiny a školy, kterým budou věnovány další kapitoly.

5 PREVENCE V RODINĚ

Nejlepší prevencí proti výskytu sociálně patologického chování u psychicky a fyzicky zdravého jedince je úplná po všech stránkách funkční rodina. Jak uvádí Matoušek, Kroftová, (1998, s. 37). „*Rodina je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháním umožňuje problémové chování dítěte.*“ Rovněž pak upozorňují na fakt, že současná podoba rodiny se v západních zemích podstatně mění. I přesto však u fyzicky a psychicky zdravého dítěte zpravidla platí, že začne-li mít dítě problémy s chováním, hledejme příčinu problému v rodině. Ať chceme nebo nechceme, rodinná výchova a rodinné vzory významným způsobem ovlivňují formování osobnosti dítěte už od jeho útlého dětství. Současný rodinný model pomalu začíná ztrácet celou řadu tradičních hodnot. Zvyšuje se rozvodovost rodin, čímž se její klasický model z praktického hlediska rozpadá. Nežádka se pak dítě stává zdrojem různých sporů mezi bývalými partnery, což rozhodně k jeho harmonické výchově nepřispívá. Rovněž se zvyšuje počet dětí, které se narodí matkám, kterým se vůbec nepodařilo rodinu založit a dítě od malička vyrůstá bez otce. Chybí – li dítěti vzor mužské autority, je velmi pravděpodobné, že tento vzor bude hledat jinde. V jistém věkovém období může hledání těchto vzorů najít v závadovém prostředí, které pro správný vývoj jeho osobnosti a jeho hodnotovou orientaci nebude zrovna tím správným. Přičemž dostupnost takového prostředí je celkem snadná a rychlá. Zavadové prostředí se hlavně v městských lokalitách vyskytuje v poměrně značné koncentraci. Pro mladé lidi je svou nevázaností, která se projevuje v nízkém smyslu pro plnění povinností a zahálčivým způsobem života mnohdy velmi přitažlivé. V takovém prostředí není až takovým problémem vyhledat jistou zavadovou osobnost, která se pak stává mladému člověku ne zrovna správným vzorem. Připočteme - li k tomu všemu velkou časovou, finanční, fyzickou a psychickou zátěž matky samoživitelky, není daleko k tomu, aby se u mladého člověka začalo projevovat zavadové chování, které může vyústit do sociálně patologických podob různého charakteru. I přesto, že rozvedené matky nebo matky, které nikdy svou úplnou vlastní rodinu nezaložily, snaží hledat nové partnery, čímž se zároveň snaží najít dítěti nového otce. Zůstává dosti významným faktem skutečnost, že vlastní otec má své dítě daleko raději, než otec nevlastní a jeho přítomnost v rodině výrazně snižuje riziko výskytu sociálně patologického chování u jeho vlastního potomka. (Matoušek, Kroftová, 1998).

Problémů v rodinné výchově se však vyskytuje daleko více. Je nutné proto zmínit skutečnost, že problémy s rizikovým chováním dětí se nevyskytují jen v neúplných ale také

v úplných rodinách, které přestaly plnit své základní funkce a stávají se prostředím, které zdravý vývoj mladého jedince ohrožuje. Jedná se o dysfunkční rodiny, ve kterých je výchova mladého člověka z různých důvodů zanedbávána. Takovým důvodem může být výskyt sociálně patologického chování u jednoho nebo případně i u obou rodičů a to často v podobě alkoholismu nebo závislosti na jiných návykových látkách. Dalším důvodem, mohou být nedostatečně rozvinuté rodičovské kompetence, nízký stupeň dosaženého vzdělání a z toho pramenící nezáměr nebo neschopnost se o dítě dostatečným způsobem postarat. V neposlední řadě to pak může být i kriminalita a nepřizpůsobivý způsob života rodičů. Dítě vyrůstající v takovém prostředí získává vzorce chování, které vnímá, jako normální, přijímá je za své a samo se pak stává nepřizpůsobivým k morálně volným hodnotám většinové společnosti. Dalším typem problémové rodiny je rodina afunkční, ve které dochází již k vážnému ohrožení dítěte jak po stránce psychické i fyzické. Jedná se o rodiny, ve kterých dochází k fyzickému týrání dítěte, což vážným způsobem ovlivní jeho další osobnostní vývoj. Je pak na místě dítě z takové rodiny odebrat do náhradní výchovy a rodiče patřičným způsobem dle účinných právních norem postihnout. (Níkl, 2000).

Co však vlastně je prevence v rodině? Je to něco složitějšího čemu by se rodiče a ostatní dospělí členové rodiny měli učit? Na první pohled by se mohlo zdát, že ano. Nadměrná složitost však na místě určitě není. Jeto především funkční rodina, která jde dítěti příkladem a to hlavně příkladem svého chování. Plnění si svých každodenních povinností, vstřícnou, věcnou a konstruktivní komunikací a zodpovědným přístupem k výchově a k hodnotám společnosti. Velkou důležitostí lze rovněž přisoudit společně tráveným chvílím ve volném čase. Výletům, sportovním, rekreačním aktivitám, návštěvám rodiny, přátel, aktivního se zapojení do mikroregionálního dění a celé řady dalších věcí, které dnes mnoho lidí považuje za všední nebo nepodstatné nebo nezajímavé. Společně strávené rodinné chvíle byť i na první pohled nevýznamného charakteru, jako je pomazlení se s dítětem, jeho pochvala ve správnou chvíli, chvíle společného smíchu, jsou faktorem, který nikdo ničím nemůže a nedokáže nahradit. Bohužel, si mnohdy těchto zdánlivých maličkostí nedokážeme vážít a ani je nechceme patřičným způsobem docenit, což mimo jiné také významnou měrou přispívá ke ztrátě tradičních rodinných hodnot. Velmi důležitým preventivním prvkem v rámci rodinné výchovy je zájem o dítě. Zájem o to co ho baví, co dělá, s kým se stýká, jaký má prospěch ve škole nebo jak se mu daří v jeho oblíbené aktivitě. Neméně důležitá je vzájemná komunikace rodiny a školy, která přispívá k včasnému odhalení celé řady

problému, které by se bez této komunikace mohly dále rozvíjet do stále horších podob. V této kapitole bylo zmíněno něco málo o tom, jakým způsobem může rodina předcházet problémovému chování dítěte. Rovněž zde byly zmíněny některé příčiny, které mohou k takovému chování vést. Takových příčin, stejně tak jako způsobů, které jim můžou pomoci zabránit je celá řada. Na téma, které z příčin rizikového chování v sociální oblasti vycházející z rodinného prostředí jsou ty hlavní, bude jistě ještě celá řada debat. Proto bude možná vhodné tuto kapitolu zakončit výrokem, který uvádí Matoušek a kolektiv (1996, s. 14). *„Jestli ode mne čekáte, že vám řeknu, která příčina je hlavní, nedočkáte se. Příčin je vždycky mnoho a určitě je nemůžeme poznat všechny; navíc si nedokážeme představit všechny vazby mezi nimi“*.

6 PREVENCE VE ŠKOLE

6.1 Školní zralost a její význam z pohledu prevence

Kvalitní vzdělání je nedílnou součástí sociální prevence. Než však člověk nějaké vzdělání získá, čeká ho dlouhá životní cesta. Tato cesta začíná již v rodině, kde vrcholí přípravou dítěte na vstup do školy v předškolním období. V tomto období je rodina tím nejvýznamnějším článkem v získávání těch základních kompetencí, které dítě pro vstup do školy potřebuje. V rodině dítě získává hodnotovou orientaci, motivaci, učí se emočním vztahům, osvojuje si základní sociální role a samozřejmě se vyvíjí i po stránce fyzické. Tento vývojový stav, kterým mladý člověk prochází, by měl vyústit v tak zvanou školní zralost, kterou by měl být vstup do školy podmíněn. Samozřejmě, že se můžou vyskytnout různé názory na otázku školní zralosti, které budou oponovat tím, že při individuálním způsobu výuky přizpůsobenému subjektivním podmínkám dítěte není školní zralost až zas tak důležitá. Ovšem, pokud bude mít dítě svého vlastního učitele a výuka bude přizpůsobena pouze jeho mentální a fyzické zralosti a bude probíhat v domácím prostředí nebo v úzkém kruhu vrstevníků tak se s tímto oponujícím názorem dá do jisté míry souhlasit. Je třeba si však uvědomit, že naše školství vychází z obecných osnov a metod a je určeno pro širokou základnu dětí. Proto je pro tento zavedený systém školní zralost jednotlivce dosti důležitá a při zařazení žáka do školního procesu sehrává významnou roli. Dítě musí vstupem do školy zvládnout celou řadu nových nároků a povinností, které bez patřičných předpokladů zvládne je velmi obtížně. Vstup do nového prostředí může vyvolat řadu problémových okruhů. Připomeňme stres, který na dítě působí, tento stres může vyvolat zármutek. Zármutek může dítě omezovat a vést k jeho vyloučení z kolektivu a následně vyvolat podměty směřující k šikaně. Jestliže je dítě v kolektivu neoblíbené může lehce dojít k tomu, že se stane i objektem šikany a začne se škole vyhýbat. Šikanou lze získat odpor ke škole, který vede následně k záškoláctví a většímu prostoru dostat se do závadového prostředí, kde může dojít k zneužití dítěte, kdy se může stát lehce obětí trestného činu, nebo také i pachatelem trestné činnosti. (Kyriacou, 2005).

Proto je třeba si uvědomit, že samotná školní zralost dítěte napomáhá předcházení celé řadě problémů, čímž hraje z preventivního hlediska celkem významnou roli. Kromě shora uvedených problémů uveďme na první pohled zdánlivě běžné věci, jako vydržet ukázněně sedět celou školní hodinu v lavici. Soustředit se celou tuto dobu na výklad učitele, udržet

aktivní pozornost a dodržovat celkovou školní kázeň. To vše může být pro nezralé a pro školu nepřipravené dítě až nepřiměřenou zátěží. Rovněž je třeba brát v úvahu fakt, že dítě bude do nového prostředí muset dojíždět mnohdy i několik kilometrů, neboť se nachází v jiném místě, než ve kterém dítě trvale bydlí a kde navštěvovalo mateřskou školu. Z tohoto důvodu není tedy na místě školní zralost dítěte podceňovat nebo zlehčovat důvody, že dobrý učitel zvládne a začlení do kolektivu dítě, které není pro školu patřičně zralé. (Nikl, 2000).

Úloha učitele a kvalita jeho pedagogických kompetencí je pak dalším důležitým faktorem při vstupu dítěte do školního prostředí. Kvalita pedagogického sboru jakožto lidského potenciálu je jako prvek předcházející problémovému chování žáků nezastupitelným článkem. Dalším významným činitelem při vstupu dítěte do školy je samotné školní prostředí, které kromě pedagogického sboru a jeho kvality ovlivňuje i prostředí tedy místo na kterém se škola nachází a samozřejmě také materiální vybavení školy. Kvalita pedagogického sboru, poloha školy, lokalita školy a její materiální vybavení výrazným způsobem ovlivňují školní klima. Školním klimatem rozumíme trvalejší projev školního života, který je podmíněn jak materiálními tak i sociálními podmínkami uvnitř školy. Tyto faktory mají rovněž z pohledu prevence svůj význam, jelikož dlouhodobě kvalitní školní klima dokáže pozitivně ovlivnit nejen chování žáků ale má i vliv na dobré výkony učitelů. (Kraus, Poláčková, 2001).

6.2 Školní preventivní programy

Důležitou úlohu v preventivní úloze školy hrají školní preventivní programy. Ministerstvo školství stanovilo pro školy tak zvané závazné minimální školní preventivní programy. Minimální školní preventivní programy, jsou školní aktivity, které mají za úkol předcházet a tím pádem minimalizovat výskyt sociálně patologických jevů. Činnost spojenou s těmito programy má za úkol koordinovat školní pracovník, který se nazývá školní metodik prevence. Takové školní programy jsou zaměřené na aktuální problémy týkající se rizikového chování dětí a mládeže. Jde především o problémy, jakými jsou záškoláctví, šikana, kriminalita a delikvence, týrání a zneužívání dětí, psychické potíže a poruchy u dětí a mládeže, extremismus nebo rasismus a jiné. Minimální preventivní program je zařazen jako jedna ze součástí vzdělávacího programu školy. Na základě hodnocení uplynulého školního období by pak měl být sestaven s ohledem na aktuální

problémy příslušné školy. Proto, aby byl takový program účinný, musí přirozeně vycházet i ze specifika dané školy a ze specifika lokality a regionu, ve kterém se škola nachází. Dále by měl být tento program založen na podpoře a zapojení celého pedagogického sboru, spolupráci ze strany rodinných příslušníků žáků školy a ostatních subjektů, které ho mohou svou činností podpořit. Důležité je rovněž aktivní zapojení a vlastní aktivita žáků školy a to nejen na účasti ale i na tvorbě tohoto programu. Minimální preventivní program je zpracováván na jeden školní rok. Součástí tohoto programu jsou pak jednotlivé preventivní akce nebo programy jednorázového nebo dlouhodobého charakteru. Každý minimální preventivní program musí svůj obsah, který se skládá z jednotlivých oddílů a osnov. (Šustková, 2011).

Osnovy Minimálního preventivního programu:

- 1. IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE ŠKOLY**
- 2. SOUČASNÝ STAV**
- 3. POTŘEBNOST MINIMÁLNĚ PREVENTIVNÍHO PROGRAMU**
- 4. CÍLE MINIMÁLNÍHO PREVENTIVNÍHO PROGRAMU**
- 5. CÍLOVÁ POPULACE**
- 6. ZPŮSOB REALIZACE**
- 7. METODY A FORMY AKTIVIT**
- 8. EFEKTIVITA PROGRAMU**
- 9. RÁMCOVÝ ČASOVÝ HARMONOGRAM**
- 10. SUPERVIZE PROGRAMU**
- 11. KONTAKT S JINÝMI ORGANIZACEMI**
- 12. EVALUACE PROGRAMU** /Seminář metodiků prevence, Madio 2011/.

Jak již bylo shora uvedeno, minimální preventivní programy se skládají z jednotlivých preventivních akcí nebo programů. Tyto programy v rámci jednotlivých škol jsou pak zaměřeny do oblasti primární prevence, která je prováděna formou jednorázových akcí nebo dlouhodobějších programů. Jednorázovými akcemi se rozumí přednášky, sportovní aktivity nebo také různé besídky za účasti rodičů. Do dlouhodobějších programů, lze zařadit například populární vrstevnické programy s aktivním zapojením samotných žáků v podobě peer programů, ve kterých se samotní žáci stávají lektory a svou lektorskou aktivitu zaměřují ročníkově mladší spolužáky nebo i žáky jiných škol. Pro lepší představivost

a orientaci v problematice peer programu lze okrajově přiblížit tuto oblast a její realizaci v provedení Vyšší a střední policejní školy Ministerstva vnitra v Holešově. Citováno ze zprávy metodika pro prevenci uvedeného školního zařízení, „*Peer program, je program za aktivní účasti předem připravených vrstevníků a považuje se za jednu z mála prokazatelně účinných forem primární prevence. Proč právě peer program a na policejní škole? Peer program je postaven na bázi dobrovolníků ve věkovém rozmezí 15 až 20 let, kteří jsou odborně proškoleni v aktivitách peer programu. Dobrovolníků má naše škola dostatek, jelikož tradice „píráků“ je na policejní škole dlouholetá. V minulosti to byli „píráci“ z oblasti drogové problematiky a v minulém školním roce k nim přibylo dalších 20 žáků „píráků“ z oblasti xenofobie, extremismu a rasismu, které naše škola proškolila ve spolupráci se Střediskem výchovné péče ve Zlíně. Všichni tito lektori prošli kurzem na aktivity a techniky v peer programu, který naše škola pořádala formou víkendového pobytu na Rusavě, a který byl završen předáním osvědčení o absolvování vrstevnického programu peer v oblasti xenofobie, rasismu a extremismu v rozsahu 20 hodin.“ (www.spshol.cz., 2009) .*

Rovněž každý jednotlivý konkrétní program by pak měl mít rovněž svůj obsah a cíl. To znamená, že by měl obsahovat základní údaje o jeho náplni a realizaci.

Obsah preventivní akce nebo programu:

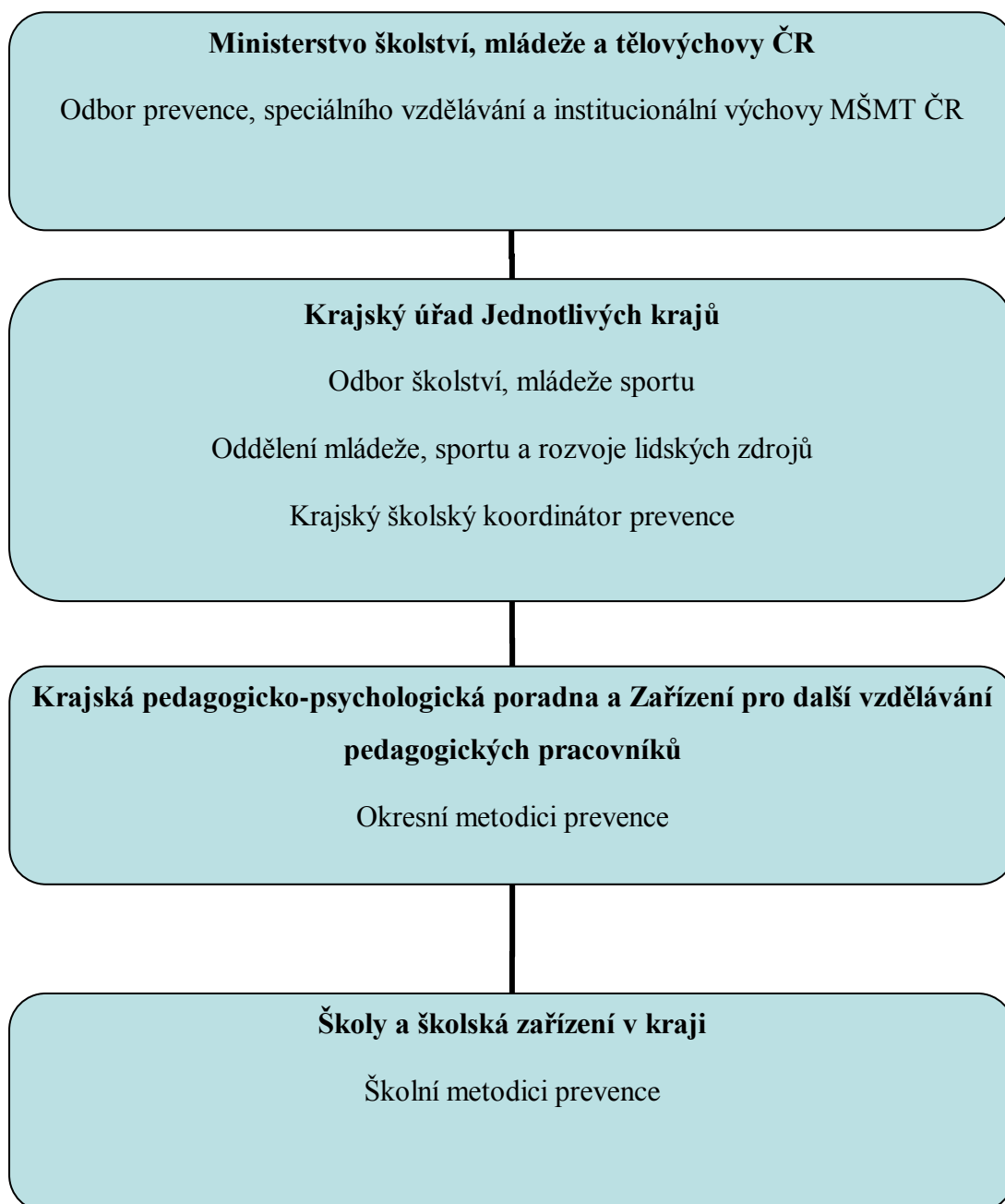
- 1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA**
- 2. CÍL PROGRAMU**
- 3. CÍLOVÁ SKUPINA**
- 4. ČASOVÝ HARMONOGRAM A NÁPLŇ**
- 5. MÍSTO KONÁNÍ**
- 6. MATERIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ**
- 7. REALIZÁTOR A SPOLUREALIZÁTOŘI**
- 8. EVALUACE PROGRAMU** /Seminář metodiků prevence, Madio 2011/

6.3 Školní prevence na sekundární úrovni

Jako další oblast preventivního působení školy je prevence sekundární. Sekundární prevence je zaměřena již přímo na skupinu nebo i jedince, kteří jsou problémem potencionálně nebo bezprostředně ohroženi, ale sociálně patologický jev se ještě u nich přímo nerozvinul. Za sekundární prevenci je možné považovat práci školního psychologa

v pedagogicko – psychologické poradně, která může být u školského zařízení zřízena. Tento specializovaný pracovník v rámci konzultačního působení může problémem ohroženého jedince systematikou prací a svým odborným poradenstvím výrazně ovlivnit v pozitivním směru a poskytnout mu potřebnou pomoc. Dále může ohroženého jedince, pokud mu nedokáže pomoci sám, přeorientovat na jinou odbornou pomoc dalších kvalifikovaných pracovníků. Dalším pracovníkem, který může být v oblasti sekundární prevence významným článkem je třídní učitel nebo jiný pedagog, který na škole působí. Tito pracovníci mohou přímo svým pozorováním během výuky zjistit změny v chování ohroženého jedince a pomocí patřičné konzultace potom zjistit příčinu možného problému. Je však možné, že pokud žák nebo student takovému pedagogovi důvěřuje, že ho se svým problémem sám vyhledá a osloví s žádostí o pomoc. Proto je všímavost ze strany pedagogů ke svým žákům a jejich chování velmi důležitým faktorem. Rovněž pak v případě kontaktování učitele ze strany žáka je důležité, aby tento učitel projevil empatii a dovedl patřičným způsobem na vzniklou situaci reagovat. Celkem výstižně, i když trochu z jiného úhlu pohledu, tuto problematiku shrnuje Kyriacou, (2005, s. 18), který uvádí, „*zajištění správného klimatu školy, zajištění atmosféry péče a bezpečí, účast pedagoga, především třídního učitele na řešení problémů, ochota naslouchat a odpovídat žákům i rodičům, spolupráce poradenského týmu, mezioborová spolupráce s vnějšími organizacemi v závažných situacích, odpovídající školení v oboru pastorační práce pro všechny učitele, spolupráce s rodiči, využití všech komunikačních kanálů.*“ Uvedené tvrzení tohoto autora stručně shrnuje a vystihuje prvky a činnost, která se dá do oblasti sekundární prevence ze strany školy zařadit. Oblast preventivního působení na jedince nebo i na celé skupiny žáků nebo studentů je široká a mnohostranná. Forma a realizace těchto programů je prováděna různou formou a směřována do celé řady aktuálních problémů, které můžou ovlivnit chování mladých lidí. Ať již různé školy vyvíjí celou řadu preventivních aktivit, vždy je na místě připomenout ještě jeden důležitý faktor. Tímto faktorem je aktivní a věcná komunikace a spolupráce školy s rodinou. Spolupráce těchto dvou základních institucí, ve kterých mladý člověk každodenně tráví převážnou část svého času, je zcela jistě jedním z důležitých článků ovlivňujících jeho chování a žádoucí způsob socializace.

Schéma prevence rizikového chování ve školství

Zdroj: (Dokument Zlínského kraje. Strategie prevence rizikového chování u dětí a mládeže na období 2010-2012, s. 6.).

7 AKTIVNÍ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU JAKO JEDNA Z FOREM PREVENCE

Z pedagogického pohledu je vhodná volnočasová náplň žádoucí. Taková aktivita pak přispívá k útlumu sociálně patologického jednání, jako je například alkoholismus, užívání drog nebo také kriminální činnost. Aktivní a správné využití volného času naopak přispívá k rozvoji hodnot kulturních, společenských nebo také sportovních, přinášejících pozitivní prožitky. (Kraus, Poláčková, 2001). Aktivní trávení volného času lze rozdělit na organizované a neorganizované trávení volného času. Organizované volnočasové aktivity probíhají v různých sportovních klubech, zájmových kroužcích nebo školských zařízeních určených pro aktivní trávení volného času. Za školská zařízení sloužící k aktivnímu využití volného času lze označit školní družiny, školní kluby nebo domovy mládeže zřizované zpravidla u středních škol. Rovněž je do této kategorie možné dále zařadit prostředí a činnost uměleckých škol nebo center volného času, i když tato centra zpravidla pod jednotlivé školské zařízení nespádají. V každém případě se u všech uvedených příkladů jedná o organizace nebo zařízení, kde jsou děti a mládež pod patřičným dohledem trenérů, nebo pedagogických pracovníků. S takovou organizací volného času jsou rovněž spojeny i kvalifikační požadavky kladené na všechny pracovníky, kteří v oblasti organizovaného volného času a vychovatelství působí. Vzhledem k odbornosti a dovednostem těchto pracovníků, je pak možné konstatovat, že v rámci organizovaných volnočasových aktivit se mladý člověk nachází v relativně zdravém sociálním prostředí. Takové prostředí pozitivním způsobem ovlivňuje jeho začlenění do společnosti a napomáhá eliminovat vznik či projev rizikové chování. Není účelem této práce zmiňovat zde všechny možné volnočasové, umělecké nebo sportovní aktivity, kterými se může mladý člověk zabývat. Je však dobré připomenout, že sportovní nebo jiná zájmová činnost vede mimo jiné k získání patřičných kompetencí v daném sportovním či jiném odvětví a k rozvoji fyzické kondice a psychické kondice. Jako příklad uveďme pozitivní přínos sportovní činnosti a to ať již ve sportu individuálním nebo kolektivním. V obou případech získává mladý sportovec zodpovědnost nejen za své výkony ale i zodpovědnost ke kolektivu. V neposlední řadě pak sport přispívá k celkovému rozvoji zdravého životního stylu. (Kratochvílová, 2004).

Za neorganizované trávení volného času se dá označit čas, který dítě tráví společně s rodinou, partou vrstevníků nebo případně samotné v domácím prostředí. Samozřejmě, že

chvíle trávené se svými blízkými s rodinného kruhu jsou rovněž svým způsobem organizovanou činností a dítě se zde nachází pod patřičným dohledem. Jedná se však o činnost spontánní a organizovanou spíše neformálním způsobem. Více méně tato činnost byla již zmíněna předchozí kapitole týkající se rodiny. Za další spontánní činnost je možné označit čas strávený s vrstevníky při běžných dětských radovánkách probíhajících venku v okolí bydliště. Rozhodně není na místě tuto činnost označovat za závadovou. Pokud se samozřejmě skupinka dětí či mladistvých, nechová delikventním nebo protizákonným způsobem, spočívajícím v experimentech s návykovými látkami nebo ničením cizího majetku. Jestliže dítě s partou kamarádů běhá například za míčem nebo se věnuje běžným hrám spočívajících v činnostech, které je baví a ničemu neškodí, je tato činnost dokonce i prospěšná. Tato prospěšnost spočívá již v tom, že dítě není izolované od kolektivu a samo bez pomoci dospělých si v něm získává svou pozici a místo, což je pro jeho další vývoj v rámci osvojování si samostatnosti jak v chování, praktické činnosti i myšlení důležitý faktor. Čas, který dítě tráví samostatně doma ať již při plnění školních úkolů nebo při odpočinku je rovněž důležitou složkou jeho běžného života. Každý člověk potřebuje více nebo méně trochu toho soukromí a času věnovat se sám sobě. Důvodem k zamyšlení a to hlavně pro rodiče jsou pak případy, kdy dítě tráví o samotě převážnou část svého volného času. Zde je na místě již hledat příčiny tohoto chování, kterých může být celá řada a zpravidla se projeví ve spojení i jinými problémy, které je třeba včas odhalit a následně řešit. Pozornost je rovněž důležité věnovat tomu, aby dítě netrávilo neúměrně mnoho času u televize či výpočetní techniky. V takových případech je rovněž na rodičích a rodinných příslušnících aby zaujali patřičná opatření a dítě nenásilným způsobem vhodně podsunuli vhodnější a smysluplnější volnočasové aktivity.

Oblast aktivního a vhodného trávení volného času jako i samotná oblast preventivního působení a děti a mládež je velmi široká. Připomeňme však skutečnost, že jakákoliv preventivní činnost zaměřená na oblast rizikového chování není promarněným časem. Prevence nejen napomáhá předcházet nežádoucímu chování, ale rovněž napomáhá vzniku pozitivních sociálních vazeb a tvorbě zdravého životního stylu a v neposlední řadě napomáhá vzdělanosti jednotlivců i celých sociálních skupin. Dále je na místě zdůraznit i tu skutečnost, že prevence jako taková je nejen efektivnější ale i levnější než léčba a terapie již rozvinutého problému, který pak ohrožuje psychický, fyzický i sociální vývoj mladých lidí.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

8 ÚVOD PRAKTICKÉ ČÁSTI

Praktická část této práce se bude zabývat hodnocením již zrealizovaných a probíhajících preventivních programů v jednom konkrétním středoškolském zařízení. Pro hlubší prozkoumání a poznání uvedené problematiky a prostředí, ve kterém se praktická část bude realizovat, byla zvolena kvalitativní forma výzkumu. (Gavora, 2000). Pro upřesnění celého výzkumného procesu byl sestaven projekt praktické části, který se skládá z úvodu praktické části, cíle výzkumu, výzkumného problému, metod výzkumu, výzkumného vzorku, způsobu zpracování dat a závěrečného výstupu.

Základním předpokladem pro zpracování přehledné a ucelené praktické části, bylo studium odborné literatury a zpracování teoretické části. Základní tituly, použité pro čerpání prvotních poznatků jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Po dohodě byla rovněž provedena odborná konzultace s kompetentním pracovníkem krajského úřadu Zlín, Mgr. Petrem Horyanským. Vybrané poznatky z provedené konzultace byly následně použity k sestavení výzkumných otázek. K zpracování výzkumné části diplomové práce byly rovněž použity vlastní poznatky, získané z osobní účasti na preventivních programech, studium a následná analýza materiálů, které byly zpracovány k tvorbě a realizaci preventivních programů ve školském zařízení, kde byla realizována výzkumná část práce. Z důvodů rozšíření zkušeností a získání většího přehledu v uvedené problematice byla provedena další konzultace zvoleného tématu s autorem odborné publikace pod názvem „*Prevence Kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*“ JUDr. Ladislavem Běřešem. Na základě obou konzultací pak byly vytýčeny výzkumné otázky a zvoleny výzkumné metody.

8.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu, bylo získat poznatky týkající se prevence v oblasti rizikového chování a sociálně patologických jevů v rámci jednoho středoškolského zařízení, se zaměřením na to, jak je zde prevence realizována v rámci školních programů a projektů. **Základním cílem bylo zjistit, jestli analyzované preventivní programy plní vytýčené cíle a v jaké míře přispívají k osobnostnímu rozvoji samotných žáků a jaká nová témata by studenti do budoucna přivítali.**

Vzhledem ke kvalitativnímu zaměření výzkumu se problematika týkající se základního cíle v průběhu výzkumu více či méně vyhraňovala. Základní a prvotní výzkumný cíl však zahrnoval a hledal odpovědi na následně stanovené výzkumné otázky.

8.2 Výzkumné otázky

Na základě provedených odborných konzultací s výše uvedenými pracovníky, kteří se problematikou prevence zabývají v samotné praxi, byly stanoveny čtyři výchozí výzkumné otázky.

1. Jakou základní strukturu tvoří integrální prvky realizovaných preventivních programů, jaká jsou jejich témata a jaké subjekty se na jejich realizaci spolupodílí?
2. Jaké jsou nosné cíle realizovaných preventivních programů a jaký je jejich přínos pro osobnostní rozvoj žáků uvedené školy?
3. Jak se daří vytyčené cíle plnit, jak se hledají nová témata, jak samotní žáci realizované programy a projekty vnímají a hodnotí, jak se na jejich realizaci podílí a jaká nová témata by v rámci těchto programů přivítali?
4. Jsou preventivní programy realizované školou pro žáky jediným zdrojem informací týkající se problematiky sociálně patologických jevů?

8.3 Výzkumné metody

Výzkum uvedené problematiky byl proveden kvalitativní formou. Z tohoto důvodu má popisný charakter. Vzhledem k tomu, že v tomto případě nejsou určeny vztahy mezi proměnnými, nejsou zde ani formulovány hypotézy, ale pouze shora uvedené výzkumné otázky.

První a výchozí metodou v tomto výzkumu bylo studium dokumentů pořízených v rámci již realizovaných preventivních programů, obohacené o vlastní zkušenosti vycházející z přímé účasti na některých preventivních programech. Získané poznatky jsou shrnuty do dílčí předběžné zprávy.

Jako další v pořadí byly provedeny polostrukturované rozhovory s preventivními a pedagogickými pracovníky školy, kteří se na tvorbě a realizaci preventivních programů v letech 2010 – 2012 podíleli. Takto získané poznatky a postoje jsou shrnuty do další dílčí

předběžné zprávy, která byla porovnána s již předchozí zprávou, čímž bylo možné konkretizovat poznatky k stanoveným výzkumným otázkám. Rovněž tak se na základě doposud získaných informací, projevila možnost, jejich konkrétnějšího zaměření a ověření. Toto ověření proběhlo formou skupinového rozhovoru s ohniskovou skupinou, tvořenou 6. studenty uvedené školy. Za účelem provedení tohoto šetření byl vytvořen soubor otázek, na které studenti odpovídali a obohacovali tak výzkum o vlastní názory a postřehy. Sestavené otázky rozhovorů s pedagogickými pracovníky a otázky pro studenty ohniskové skupiny jsou uvedeny v příloze této práce.

8.4 Výzkumný vzorek

Jednou ze dvou částí výzkumného vzorku jsou osoby, které se podílí na tvorbě a realizaci preventivních programů a to preventivní pracovníci a pedagogičtí pracovníci uvedené školy. Tyto osoby, zejména pak jejich postoje a výchovný styl výrazně ovlivňují, jak průběh preventivních programů na kterých spolupracují, tak i názory a postoje žáků pro, které jsou určeny. Z těchto důvodů byly s těmito osobami provedeny rozhovory. Velikost tohoto výzkumného vzorku tvoří 4. osoby.

Druhou část výzkumného vzorku tvoří žáci 4. ročníku maturitního studia shora uvedené školy. Jedná se o skupinu mladistvých ve věku 18. – 19. let, kteří již absolvovali několik preventivních programů a mají s touto formou prevence jisté zkušenosti, na základě kterých se mohou k uvedené problematice vyjádřit. Velikost tohoto vzorku je tvořena ohniskovou skupinou v počtu 6 žáků, u kterých bylo provedeno šetření formou skupinového rozhovoru.

Výzkumný vzorek těchto studentů byl vybrán záměrně, jelikož se jedná o studenty ve věkovém období, ve kterém procházejí důležitými změnami, které zásadním způsobem ovlivní jejich další život. Postupně se formuje žebříček jejich morálních hodnot, který v tomto věku může stále procházet různými protichůdnými fázemi. Vzhledem k tomu, že mimo jiné budou končit středoškolskou docházku a vybírat si své další povolání, je pro ně toto období obzvláště náročné. Ne vždy jsou ve fázi, kdy je jejich vývoj na úrovni věcného pohledu na svět a na vlastní život. Proto bude jedním z úkolů provedeného výzkumu zjistit, jak právě jejich pohled na sociálně nežádoucí jevy ovlivnily preventivní programy a zda je vůbec nějakým způsobem ovlivnily.

8.5 Způsob zpracování dat

V případě metody obsahové analýzy dokumentů byla pro zachycení vzorců, použita technika otevřeného kódování, obohacená o metodu srovnávání zachycených vzorců. Na základě získaných informací byla pomocí techniky vyložení karet zpracována výstupní zpráva, ve které jsou prezentovány poznatky a postřehy z již proběhlých preventivních programů. (Švaříček, Šed'ová, 2007). V případě analýzy rozhovorů postup jejich vyhodnocení směřoval k již vytvořeným kategoriím vzorců, které byly zachyceny v průběhu obsahové analýzy. I v tomto případě bylo k zachycení důležitých vzorců použito techniky otevřeného kódování a následné techniky vyložení karet, za pomoci, které je sestavena výstupní zpráva z provedených rozhovorů.

K vyhodnocení práce s ohniskovou skupinou byla pro zachycení relevantních názorů studentů použita rovněž technika otevřeného kódování. V tomto případě byly vytvořeny otázky, ke kterým byly přiřazeny příslušné kódy. Dále byl zpracován protokol o práci s ohniskovou skupinou, ve kterém jsou graficky zachyceny důležité části skupinového rozhovoru přepsaného z pořízené videodokumentace. Relevantní reakce respondentů jsou zachyceny rovněž prostřednictvím přidělených kódů, viz, protokol o práci s ohniskovou skupinou, příloha P II. Takto vytvořené kódy jsou vloženy do diagramů, ve kterých je uveden kód přiřazený k příslušné otázce a kódy zachycující důležité reakce respondentů. Výsledky práce s ohniskovou skupinou jsou pak shrnuty do závěrečné výstupní zprávy.

9 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Tato kapitola bude zaměřena na samotné zpracování výsledků výzkumu. Bude zde zachycen a popsán postup výzkumu a jeho následné výstupy a to v pořadí v jakém byly realizovány.

9.1 Obsahová analýza

Ke zpracování obsahové analýzy byly použity již zpracované podklady dokumentů, na základě kterých proběhly preventivní programy v letech 2008 – 2011. Dále byla provedena analýza zpracovaných výstupních zpráv k těmto programům. Za uvedené období bylo vybráno k porovnání celkem pět preventivních programů. Analýza těchto dokumentů byla zaměřena na zachycení důležitých skutečností, týkajících se proběhlých preventivních programů. Pro zachycení výsledků byla použita technika otevřeného kódování pomocí postupu zachycení vzorců. K zachycení tohoto postupu byla sestavena a použita tabulka, do které byly vloženy samotné vzorce, ke kterým byly přiřazeny návodové otázky, které mají zachycovat odpověď na danou pasáž, kterou přidělený vzorec označuje. (Flick, 2006).

Tabulka č. 1. V levém sloupci, vzorce, které chceme zachytit. V pravém sloupci návodové otázky pro zachycení vzorců. (Flick, 2006).

Kdo?	Kdo program organizoval?
Kdy?	Kdy a v jakém časovém rozmezí byl program uskutečněn? Jedná se o krátkodobý nebo dlouhodobý preventivní program?
Kde?	Kde byl program realizován, místo, prostory?
S Kým?	Kdo se na realizaci programu spolupodílel?
Komu?	Komu byl určen, pro jakou cílovou skupinu?
Jak?	Jaké metody byly v průběhu programu použity (monologické, dialogické, práce s textem, hry)?
Co chceme?	Nač chtěl program upozornit, na jaký problém?
Proč chceme?	Proč zrovna na tento problém, zdůvodnění záměru?
Cíl?	Konkrétní cíl programu. Upřesnění na rozvoj jakých kompetencí byl zaměřen (kognitivních, afektivních, psychomotorických)?

Tabulka č. 2. Rok 2008 - Preventivní program Vánoce s hvězdičkou

Kdo?	Školské zařízení, ve kterém je výzkum realizován. Pedagogický sbor a studenti 3. ročníku.
Kdy?	16. 12. 2008, krátkodobá jednodenní akce.
Kde?	Areál školy.
S Kým?	Městský úřad, Zúčastněné základní školy, Policie České republiky příslušný Územní obvod.
Komu?	Pro žáky 8. a 9. tříd základních škol.
Jak?	Přednášky, demonstrační výklad, modelové situace, scénky.
Co chceme?	Aktivně zapojit studenty do propagace školy. Žákům 8. a 9. tříd ZŠ představit školu a její studijní program, prostory a materiální vybavení.
Proč chceme?	Získat ke studiu na škole nové žáky. Ukázat možnost volby budoucího povolání. V rámci programu upozornit na sociálně patologické jevy vyskytující se společnosti. Aby studenti a žáci pozitivním způsobem ovlivňovali na základě získaných informací své vrstevníky.
Cíl?	Zaměření na rozvoj kognitivních a afektivních kompetencí. Spočívajících v přípravě studenta naučit se představit svou školu, obor, který studuje a zaujmout správný postoj k propagaci své školy. U žáků 8. a 9. tříd zaměření na rozvoj kognitivních kompetencí. Spočívající v poznání středoškolského zařízení.

Tabulka č. 3. Rok 2009 – Sportovní olympiáda pro studenty 2. ročníku

Kdo?	Školské zařízení, ve kterém je výzkum realizován. Pedagogický sbor a studenti školy.
Kdy?	12. 11. 2009, krátkodobá jednodenní akce.
Kde?	Sportovní areál školy.
S Kým?	Bez cizí účasti.
Komu?	Pro studenty 2. ročníku organizující střední školy.
Jak?	Kolektivní a individuální sportovní aktivity.
Co chceme?	Podpořit u studentů zdravou soutěživost, posílit mezi nimi dobré vztahy.
Proč chceme?	Upevnit smysl pro týmovou práci, obohatit běžnou výuku sportovní činností.
Cíl?	Afektivní zaměření - posílení pozitivního postoje ke kolektivu. Psychomotorické zaměření - rozvoj tělesné zdatnosti a psychické odolnosti.

Tabulka č. 4. Rok 2010 – Proškolení v peer programu

Kdo?	Školské zařízení, ve kterém je výzkum realizován. Pedagogický sbor a studenti 4. ročníku.
Kdy?	22. 1. – 24. 1. 2010, víkendový pobyt, součást schváleného dlouhodobého programu prevence Ministerstva vnitra, „ <i>Neber drogy, budeš grogy.</i> “
Kde?	Hotel Jelenovská Valašské Klobouky.
S Kým?	Středisko výchovné péče ve Zlíně za účasti jednoho školitele z problematiky peer programu.
Komu?	Pro studenty 1. ročníku pořádající střední školy.
Jak?	Monologické přednášky, dialogické rozhovory se studenty, hry a relaxace.
Co chceme?	Upozornit na problematiku návykových látek, zejména na škodlivost jejich užívání. Aktivně zapojit studenty do prevence této uvedené problematiky.
Proč chceme?	Aby studenti mohli dále populární formou předávat získané zkušenosti svým vrstevníkům v rámci vlastních preventivních aktivit.
Cíl?	Proškolit studenty 1. ročníku v problematice návykových látek a v oblasti pořádání peer programů. Kognitivní cíl, spočívají v seznámení se a poznání uvedené problematiky, souvisejí s užíváním návykových látek a přípravou vrstevnických programů. Afektivních spočívají k získání žádoucích postojů a názorů. Celkové zaměření na rozvoj kompetencí v oblasti problematiky návykových látek a tvorbu peer programů.

Tabulka č. 5. Rok 2011 – Peer programu na odborném učilišti

Kdo?	Školské zařízení, ve kterém je výzkum realizován. Pedagogický sbor a studenti 2. a 3. ročníku.
Kdy?	31. 1. 2011. Jednorázová akce, která je součástí schválených dlouhodobých programů prevence Ministerstva vnitra. „ <i>Neber drogy, budeš grogy, Je majorita víc než minorita?</i> “
Kde?	Učebny Odborného učiliště, pro jehož učně je určena.
S Kým?	Bez cizí účasti.
Komu?	Pro učně 1. ročníku odborného učiliště.
Jak?	Populární vrstevnický program za využití hry, videa, testů.
Co chceme?	Upozornit učně odborného učiliště na problematiku návykových látek, zejména na škodlivost jejich užívání. Upozornit a seznámit učně odborného učiliště s problematikou rasové nesnášenlivosti, xenofobie a extremismu.
Proč chceme?	Chceme, aby cílová skupina byla seznámena s uvedenou problematikou a byla si schopna vytvořit vlastní názor na problematiku užívání návykových látek a na problematiku rasismu, xenofobie a extremismu.
Cíl?	Proškolit studenty odborného učiliště v problematice návykových látek, rasismu, xenofobie a extremismu. Zaměření na rozšíření kognitivních kompetencí spočívají v poznání nebezpečí uvedené problematiky. Afektivních kompetencí zaujetí žádoucího postoje a vytvoření si vlastního názoru na uvedenou problematiku.

Tabulka č. 6. Rok 2011 – Přednáška na letním dětském táboře

Kdo?	Školské zařízení, ve kterém je výzkum realizován. Členové pedagogického sboru.
Kdy?	12. 8. 2011. Jednorázová akce.
Kde?	Letní dětský tábor Rajnochovice.
S Kým?	Bez cizí účasti.
Komu?	Pro účastníky Letního dětského tábora, děti i instruktory.
Jak?	Demonstrační výklad, modelové situace.
Co chceme?	Zpestřit dětem a instruktorům pobyt na letním táboře. Seznámit je s praktickou činností policistů na místě trestného činu.
Proč chceme?	Chceme, aby si cílová skupina vytvářela kladný postoj k práci policistů a seznámila se okrajově s jejich činností na místech, kde došlo ke spáchání trestného činu.
Cíl?	Afektivní – posílení kladných postojů k práci policistů, prohloubení důvěry k jejich práci. Kognitivní – seznámení se činností policie na místě trestného činu.

9.1.1 Výstupní zpráva obsahové analýzy

Cílem této části výzkumu bylo provedení analýzy dokumentů. Jednalo se o vybrané projektové dokumenty, na jejichž podkladě, proběhly v letech 2008 – 2011 preventivní programy ve školském zařízení, ve kterém byl výzkum proveden. Dále se jednalo o závěrečné výstupní zprávy, které byly k vybraným preventivním programům zpracovány. Účelem této části výzkumu bylo zjistit prvotní vstupní informace k vytýčeným výzkumným otázkám. K zachycení relevantních informací byla použita technika otevřeného kódování pomocí postupu zachycení vzorců, které byly vloženy do sestavené tabulky a ke kterým byly přiděleny návodové otázky.

Výstup provedené analýzy lze zredukovat a shrnout do tří základních částí. První část bude zaměřena na výstup ve smyslu kdo, kdy a kde preventivní programy prováděl. Pro upřesnění smyslu vzorce kdy, je nutno pro lepší orientaci podotknout, že tento vzorec je rovněž zaměřen na otázku, zda se jednalo o jednorázový, krátkodobý programy nebo jednorázový program, který je součástí schváleného dlouhodobého programu. Druhá část zprávy bude zaměřena na oblast s kým, a jak byl preventivní program realizován a komu byl určen. Třetí a závěrečná část bude obsahovat výstup zaměřený na problematiku, co a proč bylo programem sledováno a s jakým konkrétním cílem.

K první části výsledků obsahové analýzy je možné konstatovat následující skutečnosti. **Preventivní programy realizované školským zařízením, provádí pracovníci pedagogického sboru tohoto zařízení za účasti a aktivní podpory samotných studentů školy.** Jedná se tedy o učitele odborných a všeobecných předmětů, vychovatele a studenty prvních až čtvrtých ročníků této školy. **Programy jsou realizovány na základě předem zpracovaného podkladu, který obsahuje i časové údaje programu a přesný časový harmonogram.** V případě populárních vrstevnických peer programů se jedná o součást dlouhodobého preventivního programu schváleného Ministerstvem vnitra České republiky. Tyto programy proběhly a probíhají v uvedeném školském zařízení pod názvy „*Neber drogy, budeš grogy*“ a „*Je majorita víc než minorita?*“ Ostatní programy a akce, které nejsou součástí peer programů a jsou pořádány buď to jako součást výukového plánu nebo jako samostatná aktivita pedagogického sboru, je možno označit jako programy jednorázového charakteru, schválené vedením školy. **K realizaci programů jsou využívány prostory a areál školy, který je pro pořádání těchto akcí velmi vhodně**

vybaven. Není však výjimkou, že v případě více denních akcí pořádaných za účelem proškolení v peer programu, vyjíždí účastníci těchto akcí i do mimoškolních rekreačních zařízení a to z důvodu ztrátní samotné akce. **V případě peer programu pořádaného pro vrstevníky z jiných středních nebo základních škol vyjíždí školitelé z řad studentů školy za doprovodu pedagogů za žáky a studenty do jejich vlastních školních zařízení.**

Druhou část analyzovaných výsledků lze prezentovat následovně. Jednorázové preventivní akce pořádané v rámci výukového plánu a samostatné aktivity pedagogického sboru jsou zpravidla pořádané bez spolupráce s ostatními subjekty. **Programy, které jsou zaměřeny na propagaci školského zařízení a vrstevnické peer programy,** jsou pak pořádané za účasti a podpory dalších spolupracujících subjektů. **Těmito subjekty jsou Středisko výchovné péče ve Zlíně, Policie ČR Územní odbor Kroměříž, Městský úřad Holešov a nově zainteresované nízkoprahové zařízení pro pomoc drogově závislým osobám kontaktní centrum K Plus Kroměříž.**

Realizované preventivní programy jsou určeny třem cílovým skupinám:

První cílovou skupinou jsou studenti 1. – 4. ročníku pořádající střední školy. **Druhou cílovou skupinou** jsou pedagogičtí pracovníci, kteří si v rámci pořádání a realizace rovněž rozšiřují své znalosti v problematikách, na které jsou programy zaměřeny. **Třetí cílovou skupinou** jsou pak v rámci vrstevnických a propagačních programů žáci základních škol a odborných učilišť. **Programy jsou realizovány za použití přednáškových metod, demonstračních výkladů, modelových situací, dialogických rozhovorů, testových metod, scének a her s důrazem na aktivní zapojení všech účastníků.**

K třetí části analyzovaných skutečností je možné uvést. **Vrstevnické peer programy chtějí populární formou prevence přiblížit cílovým skupinám drogovou problematiku a škodlivé dopady užívání návykových látek.** Rovněž pak chtějí upozornit na problematiku **rasismu, xenofobie, extremismu a s tím spojenou problematiku páchní trestné činnosti.** Jsou tímto způsobem pořádané hlavně proto, aby si studenti sami vytvořili vlastní názor na shora uvedené problematiky. Dále proto, aby se aktivně zapojovali do tvorby a realizace preventivních programů a pozitivním způsobem ovlivňovali své vrstevníky. **Cíle těchto programů jsou zaměřeny na rozvoj poznání vytýčených problémových okruhů, na vytvoření si vlastního postoje k těmto problémovým jevům**

a v neposlední řadě na pozitivní emocionální zážitky, které jsou spojené s předáváním relevantních informací o této problematice. Dalším cílem je pak rozvoj rozhodovacích kompetencí v rámci vlastního angažování při tvorbě obsahu programů a jeho následné realizaci.

Jednorázové preventivní akce jsou dle charakteru tématu zaměřeny na rozvoj kognitivních, afektivních nebo psychomotorických dovedností studentů. Vedlejším cílem je rovněž přijatelnou atraktivní formou přispět k propagaci školského zařízení. Získat nové zájemce a uchazeče o studium nabízeného studijního programu. Utužovat dobré vztahy, mezi středoškolským zařízením a základními školami. Cílem je zapojit vlastní studenty do propagace školy a posílit tak jejich kladný postoj ke své škole.

Pořádané sportovní aktivity pak mají za úkol podpořit u studentů zdravou soutěživost. Upevnit smysl pro týmovou práci a fair play. **Cílem sportovně zaměřených akcí je relaxace a následně rozvoj psychomotorických dovedností v rámci zvyšování fyzické a psychické kondice.**

9.2 Rozhovory

V rámci další části realizace výzkumu byly provedeny rozhovory se čtyřmi pedagogickými pracovníky, kteří se tvorbou a následnou realizací preventivních programů zabývají. Hlavním důvodem této části výzkumu je ověření a obohacení již získaných informací z předešlé obsahové analýzy dokumentů. Údaje o zúčastněných respondentech a otázky k rozhovorům, jakožto i graficky zpracované rozhovory jsou zadokladovány v příloze P I., této práce. Pro zachycení výsledků rozhovorů byla použita technika otevřeného kódování pomocí postupu zachycení vzorců, podobně jako u obsahové analýzy. Rovněž k zachycení tohoto postupu byla sestavena a použita tabulka, do které byly vloženy samotné vzorce, ke kterým byly přiřazeny návodové otázky, které mají zachycovat odpověď na danou pasáž, kterou přidělený vzorec označuje. (Flick 2006). Pro lepší orientaci v textu, budou v prepisech rozhovorů důležité vzorce zvýrazněny a odlišeny přidělenou barvou, která k patřičnému vzorci náleží. Stejná barvou jsou vzorec a jeho návodová otázka vyznačeny v tabulce.

Tabulka č. 7. V levém sloupci, vzorce, které chceme zachytit. V pravém sloupci návodové otázky pro zachycení vzorců. (Flick, 2006).

Jak dlouho	Jak dlouho se pedagog zabývá problematikou sociálně patologických jevů?
Proč a jak?	Proč právě tato problematika a jak se k uvedené problematice dostal?
S kým?	S kým při tvorbě a v jaké míře realizaci preventivních programů spolupracuje?
Téma a cíl?	Jaké byly témata a cíle programů, na kterých se podílel?
Plnění a přínos?	Splnily preventivní programy, na kterých pracoval stanovený cíl? Jaký přínos měli pro cílové skupiny?
Aktivita?	Jak aktivně se studenti do programů zapojují?
Budoucnost?	Jaká témata preventivních programů by byla vhodná do budoucna a z jakého důvodu?
Zdroje?	Z jakých zdrojů týkající se problematiky sociálně patologických jevů a rizikového chování mají studenti nejvíce informací?

Tabulka č. 8. Rozhovor – respondent č. 1

Jak dlouho?	6. let
Proč a jak?	Vlastní iniciativa a profesní zaměření.
S kým?	Předmětová oddělení školy, studenti, Občanské sdružení Madido, Středisko výchovné péče ve Zlíně.
Téma a cíl?	Návykové látky, kriminalita mládeže, šikana, kyberšikana nebo trestní odpovědnost mládeže. Aktivně preventivně působit, seznámit s problematikou a monitorovat možný výskyt. Aby student v rámci odborné středoškolské soutěže zpracoval vlastní projekt a následně ho prezentoval.
Plnění a přínos?	Do značné míry plní. Mladí lidé předávají zkušenosti mezi sebou a panuje mezi nimi spontánnější atmosféra. Navazují kontakty dospělý – mladistvý, odbourává se ostych a nejistota. Zvyšují sebedůvěru, odolnost a schopnost vytvořit si vlastní názor.
Aktivita?	V rámci vrstevnických programů tvoří hry a scénky. V rámci středoškolské odborné činnosti prezentují problematiku.
Budoucnost?	Dle vlastního zájmu, běžná životní realita, média, internet. Problematiku sociálních sítí, počítačové kriminality a vliv médií na kriminalitu dětí a mládeže.
Zdroje?	Dostatečný přehled. Díky výukovým předmětům bezpečnostně právního charakteru.

Tabulka č. 9. Rozhovor – respondent č. 2

Jak dlouho?	14. let
Proč a jak?	Náhoda, zábava, vlastní zájem.
S kým?	Kolegové a studenti. Středisko výchovné péče ve Zlíně, Občanské sdružení Maido, Městský úřad, K-Plus.
Téma a cíl?	Spolupráce s ostatními školami a propagace školy.
Plnění a přínos?	Informovanost, samostatnost vytváření vlastního názoru. Prohlubování vzájemné důvěry mezi studenty, mezi studenty a pedagogy. Školitelé v oblasti Peer programů z řad vlastních studentů. Propagace školy.
Aktivita?	V rámci Peer programů, středoškolských soutěží, prezentují samostatně zpracovaná témata. Propagace a reprezentace školy.
Budoucnost?	Počítačová kriminalita, bezpečný internet.
Zdroje?	Informace i z výuky.

Tabulka č. 10. Rozhovor – respondent č. 3

Jak dlouho?	2roky.
Proč a jak?	Díky svému zaměstnání.
S kým?	Pedagogický sbor, Středisko výchovné péče Zlín, K centrum Plus Kroměříž, v rámci vrstevnických Peer programů se studenty školy.
Téma a cíl?	Volnočasové aktivity, zájezdy, výlety, sportovní aktivity a besedy zaměřené na různá témata. Předcházení sociálně patologickým jevům.
Plnění a přínos?	Posilovat psychosociální dovednosti upozornit je na nutnost tolerance, ohleduplnosti a kooperace. Vychovávat silné osobnosti, které půjdou v životě správnou cestou. Věří, že programy a akce splnily svůj cíl.
Aktivita?	Navrhují témata a obsah programů. Účastní se samotné organizace, školí své vrstevníky z vlastní i z ostatních škol.
Budoucnost?	Každé aktuální téma. V současné době problematika bezpečnosti internetu a s tím spojená počítačová kriminalita.
Zdroje?	Hlavním zdrojem informací je škola. Z domu pouze útržkovité informace.

Tabulka č. 11. Rozhovor – respondent č. 4

Jak dlouho?	9. let
Proč a jak?	Díky své práci a ze své vlastní iniciativy.
S kým?	Občanské sdružení Madio z Otrokovic, Onyx ve Zlíně, se Střediskem výchovné péče ve Zlíně, Policií ČR, kontaktním centrem K – Plus Kroměříž, s pedagogickými pracovníky a vedením školy.
Téma a cíl?	Ve vrstevnickém programu peer na drogovou a alkoholovou problematiku. Ve volnočasových aktivitách program o pohár vévody z Edinburghu. Informačně osvětové aktivity. Projekty, poradenství, přednášková činnost, volnočasové a informační aktivity.
Plnění a přínos?	Aktivním zapojení účastníků. Zaměření především na kognitivní a emocionální stránku osobnosti s dopadem na volní aktivitu a schopnost uvědomění si příčin vlastního chování a jeho korekci. Uvědomění si vlastního postoje a kultivaci rozhodovacích kompetencí. Oslovit školní preventisty ze základních škol.
Aktivita?	Studenti naší školy mají svoji vlastní studentskou radu, kde probíhají otevřené diskuse, ve kterých mají všichni možnost vyjádřit se, jaké okruhy preventivních programů by je zajímala. Naši studenti působí také ve školách na holešovsku a to například (ZŠ Kostelec, SOŠ Holešov, aj.).
Budoucnost?	Preventivní programy jsou také založeny na vlastní aktivitě studentů, na základě jejich návrhů tyto okruhy přizpůsobujeme. Studenti vítají každé téma v danou chvíli aktuální, proto tato témata řešíme operativně.
Zdroje?	Škola je hlavním pilířem informací o problematice sociálně patologických jevů, ale i rodinné prostředí.

9.2.1 Výstupní zpráva z provedených rozhovorů

Z provedených rozhovorů s pedagogickými pracovníky školy, kteří se na tvorbě a realizaci prevence podílí a následnou analýzou těchto rozhovorů a po srovnání zjištěných poznatků s informacemi získanými z předešlé obsahové analýzy dokumentů, byly zjištěny následující informace.

Jedná se o pedagogy, učitele a vychovatele, kteří se k problematice prevence zaměřené na mládež dostali díky svému zaměstnání a také z vlastní iniciativy. Při své preventivní práci spolupracují s ostatními pedagogy a studenty uvedené školy. Dále s mimoškolskými subjekty, kterými jsou občanská sdružení **Madio z Otrokovic a Onyx ve Zlíně.** Dále se Střediskem výchovné péče ve Zlíně, Policií ČR, Městským úřadem v Holešově, kontaktním centrem **K – Plus Kroměříž** a základními školami z **Holešova a blízkého okolí.** Témata pro konkrétní preventivní činnost vycházejí z aktuálních problémů týkajících se oblasti sociálně patologických jevů a s tím spojeného rizikového chování. **V některých případech tématické náměty vychází z vlastní iniciativy studentské rady, kde probíhají otevřené diskuse,** ve kterých mají všichni zúčastnění možnost vyjádřit se, jaké okruhy preventivních programů by je zajímaly. Jak bylo dále zjištěno, studenti vítají každé téma, které je v danou chvíli aktuální, proto se tato témata řeší operativně. **Rovněž je možné konstatovat, že preventivní programy svůj účel a své cíle plní a to hlavně proto, že jsou součástí ucelené preventivní strategie, která je pro studenty základním zdrojem informací týkající se problematiky sociálně patologických jevů.** Strategii školní prevence lze rozdělit do níže uvedených oblastí.

Oblasti školní preventivní strategie jsou:

Projekty - Hlavním cílem projektu, je populární formou přispět k prevenci sociálně patologických jevů související s drogami a alkoholem. Přiblížit mládeži negativní dopady tohoto druhu jednání a rozšířit znalosti u pedagogů, kteří se zabývají výchovou mládeže.

Poradenství - Poradenskou činnost zabezpečuje oddělení společenskovedních předmětů, jehož členy jsou profesionální psychologové, kteří jsou připraveni poskytovat studentům erudované konzultace a poradenství.

Přednášková činnost - Přednášková činnost se uskutečňuje v rámci projektů (společně s občanským sdružením Madio z Otrokovic a Onyx ve Zlíně, se Střediskem výchovné péče ve Zlíně). Škola spolupracuje s policisty z výkonných útvarů Policie ČR, kteří formou besed seznamují studenty s prací policie a aktuálními kazuistikami. Přednášky a besedy jsou zaměřeny do oblastí sexuologie, prevence alkoholismu a toxikomanie, mentální anorexie a bulimie a také kriminality.

Volnočasové aktivity - Volnočasovým aktivitám je ze strany školy dlouhodobě věnována nadstandardní pozornost. Zabývají se jí především oddělení vychovatelů. Studenti mohou vyvíjet činnost v těchto kroužcích: střelecký, šachový, ruční práce, kroužek volnočasových aktivit, aerobic, florbal, kulturistika, odbíjená, košíková, judo a cykloturistika.

Informačně osvětové aktivity - Tato oblast zahrnuje aktualizace nástěnek související s různou problematikou (drogy, kouření a alkohol, multikulturní společnost, aj.), schránky důvěry a doplňování knihovny.

Hlavním přínosem všech preventivních programů je aktivní zapojení studentů do preventivních činností. Dále pak zaměření především na kognitivní a emocionální stránku osobnosti s dopadem na volní aktivitu a schopnost uvědomění si příčin vlastního chování. Rovněž také uvědomění si vlastního postoje a kultivaci rozhodovacích kompetencí. Aktivita samotných studentů se pak projevuje zejména v rámci Peer programů, středoškolských soutěží a propagaci a reprezentaci školy. Budoucnost preventivních programů se bude odvíjet podle aktuálních témat, jaká nová témata by uvítali samotní studenti, bude zjišťováno podrobněji v následující fázi výzkumu, kterou bude práce s ohniskovou skupinou studentů. Rovněž v této fázi pak bude podrobněji zjištěno, z jakých zdrojů mají studenti nejvíce informací z oblasti sociálně patologického chování.

9.3 Práce s ohniskovou skupinou

Jako poslední část výzkumu byl proveden skupinový rozhovor jakožto práce s ohniskovou skupinou studentů střední školy, na které byl výzkum realizován. Ohniskovou skupinu tvořilo 6. studentů 4. ročníku, kteří se účastnili nebo sami podíleli na realizaci preventivních programů. Hlavním cílem této části výzkumu bylo zjistit názory studentů na školní prostředí a preventivní programy, kterých se v rámci svého studia měli možnost účastnit. Dalším cílem bylo zjistit, jaká aktuální témata preventivních programů týkající se problematiky sociálně patologických jevů a s tím spojeného rizikového chování by byla vhodná do budoucna připravit.

Účastníci skupinového rozhovoru byli před jeho započítím poučeni o dobrovolnosti své účasti na rozhovoru. Dále o tom, že jejich osobní údaje nebudou kromě křestního jména nikde uvedeny. Rovněž byli srozuměni s tím, že rozhovory jsou realizovány v rámci výzkumu praktické části diplomové práce a že v případě zájmu jim po zpracování bude diplomová práce předložena k nahlédnutí. Dále byli také srozuměni s tím, že celý rozhovor bude zadokumentován pomocí obrazové videodokumentace, kdy záznam uložený na DVD nosiči bude přílohou písemné části této práce. Uvedenému poučení studenti porozuměli. K podmínkám za jakých bude skupinový rozhovor probíhat, neměli žádných výhrad.

Za účelem provedení skupinového rozhovoru a zjištění názorů přítomných studentů byly zvoleny dva níže problémové okruhy, ke kterým byly přiřazeny podotázky týkající se uvedené problematiky. Jelikož jako technika zpracování dat bylo zvoleno otevřené kódování. Ke každé otázce byl přidělen kód, který je uveden za otázkou. Pro lepší přehlednost a orientaci budou zvolené kódy, které představují jednotlivé otázky vloženy do diagramu a umístěny v jeho středové kulaté části, v krajních částech diagramu pak zaznamenány relevantní reakce studentů, které budou rovněž v diagramu zachyceny prostřednictvím následně vysvětlených kódů.

Tučně je vyznačena relevantní verbální reakce respondenta.

Kurzívou je vyznačena neverbální reakce respondenta.

K práci s ohniskovou skupinou byl vytvořen protokol, ve kterém jsou dále uvedeny křestní jména účastníku a další formální náležitosti, uvedené v příloze P II. Práce s ohniskovou skupinou je mimo obrazové videodokumentace zaznamenána rovněž v příloze P II.,

i graficky. Významné reakce respondentů jsou zachyceny již shora uvedenými kódy. Výsledek práce s ohniskovou skupinou je zaznamenán prostřednictvím výstupní zprávy.

Problémové okruhy:

Hodnocení školního prostředí

Jak hodnotíte prostředí Vaší školy? Přidělený kód - Školní prostředí.

Cítíte se ve škole bezpečně, důvěřujete Vaším pedagogickým pracovníkům? Přidělený kód – Bezpečí a důvěra.

Spokojenost studenta s preventivními programy realizovanými v rámci školy

Účastníte se preventivních programů pořádaných Vaší školou, jestliže ano jakých? Přidělený kód - Účast

Jak se Vám tyto programy líbily, na co na jakou problematiku byl zaměřeny a jaké další zaměření by bylo podle Vás aktuální? Přidělený kód – Hodnocení.

Z jakých zdrojů máte informace o problematice sociálně patologických jevů a s tím spojeného rizikového chování? Přidělený kód – zdroje.

Diagram č. 1. Hodnocení školního prostředí.

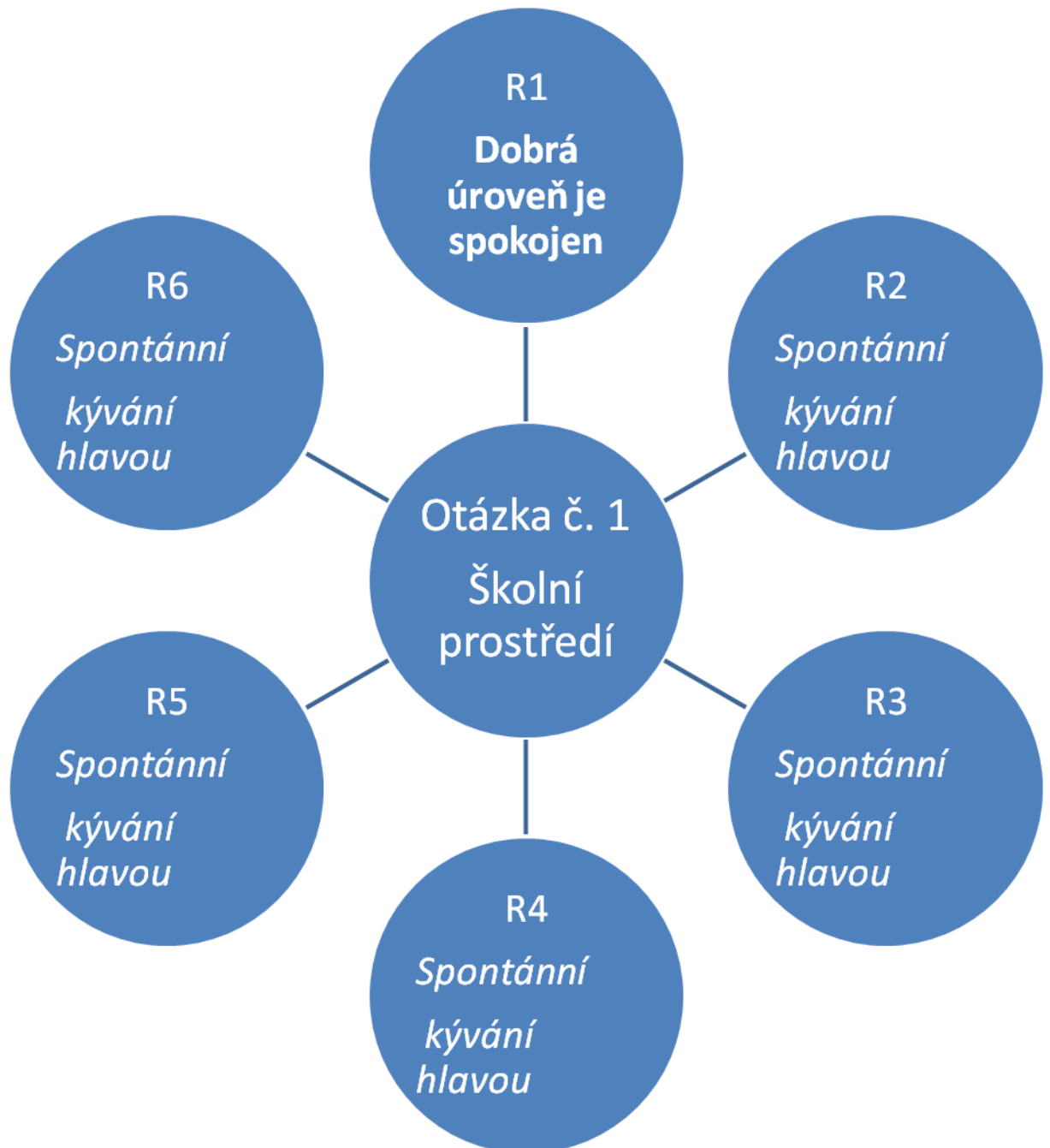

Diagram č. 2. Bezpečí a důvěra.

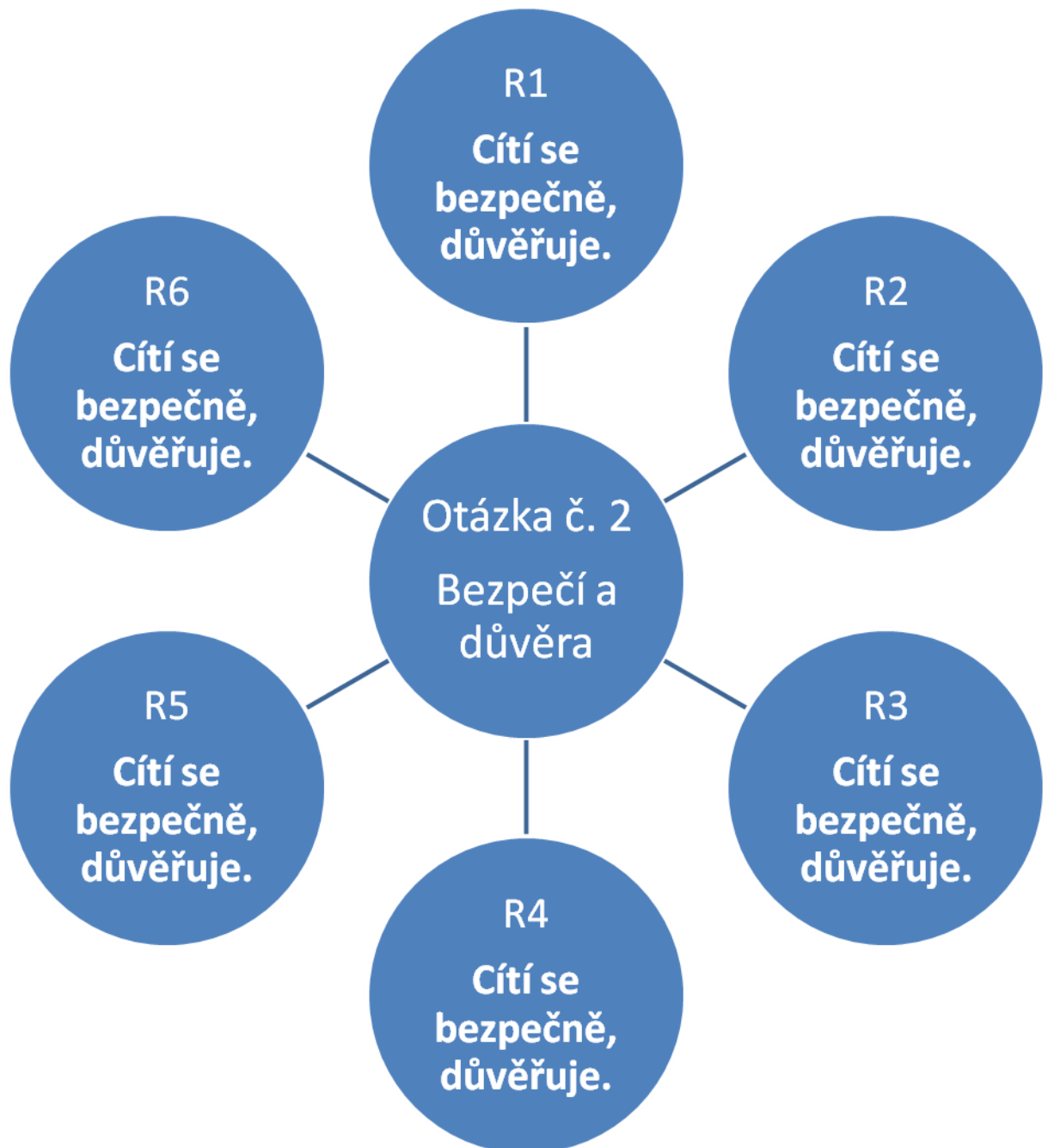

Diagram č. 3. Účast na preventivních programech.

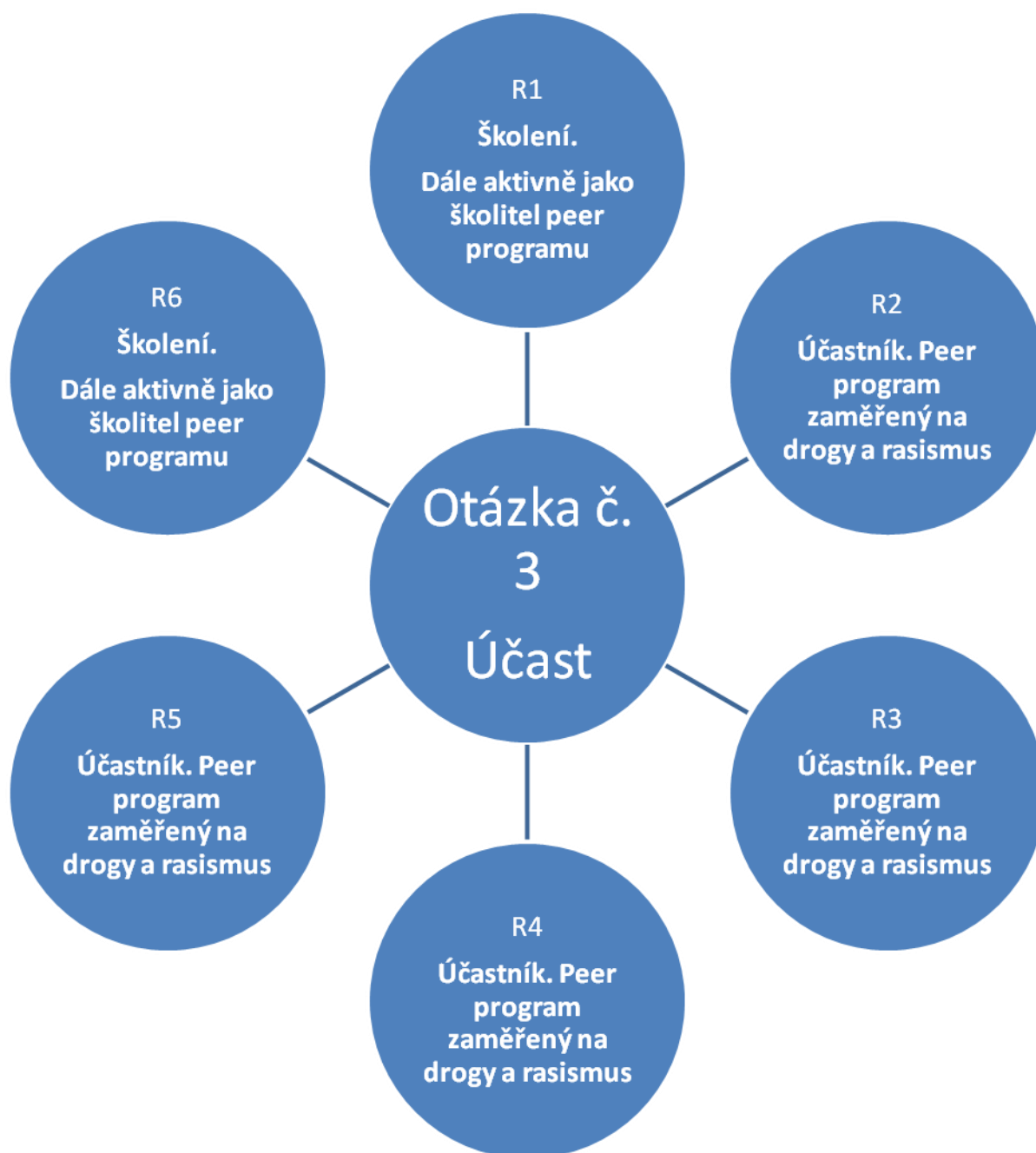

Diagram č. 4 Hodnocení preventivních programů a nová témata.

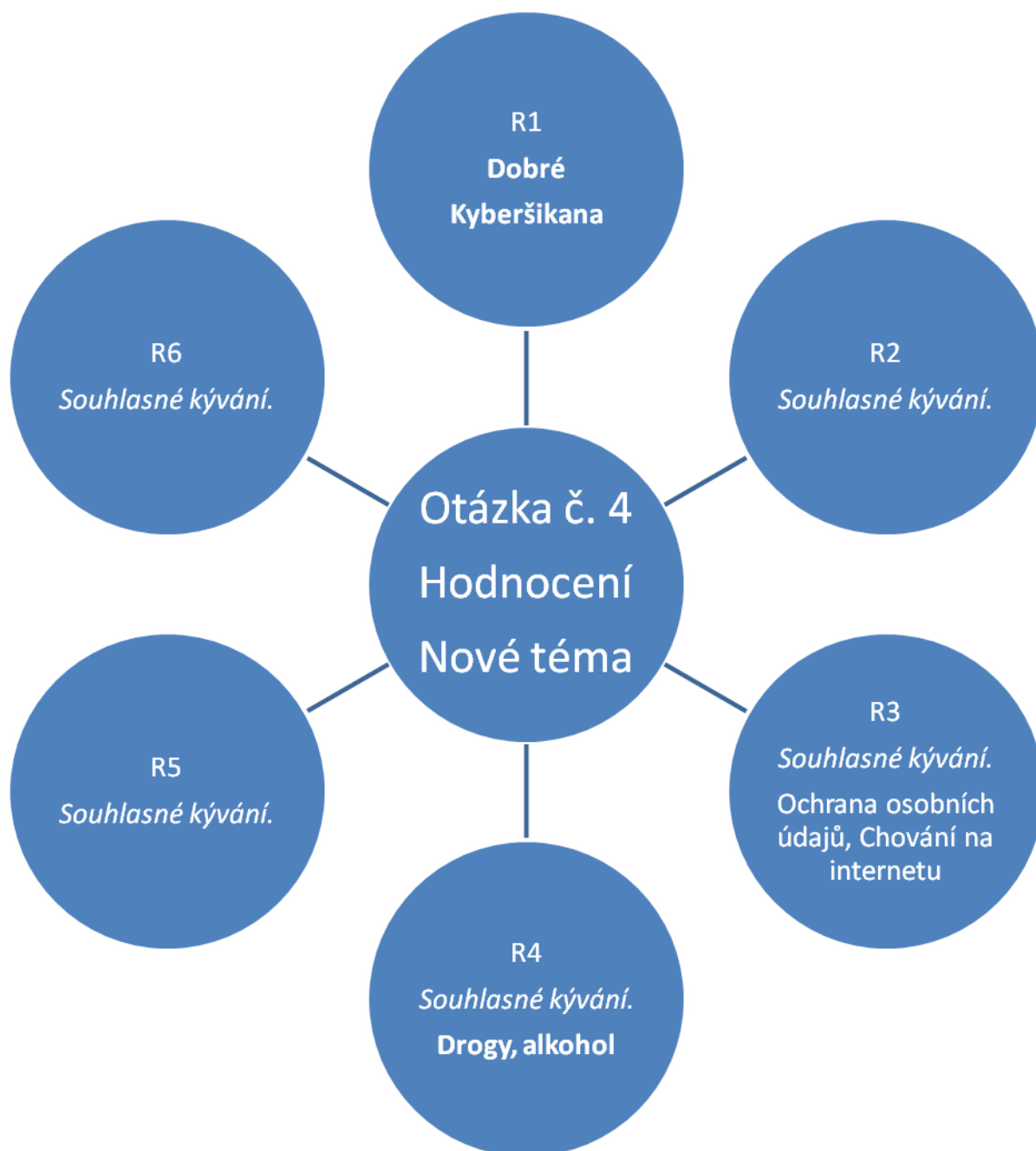
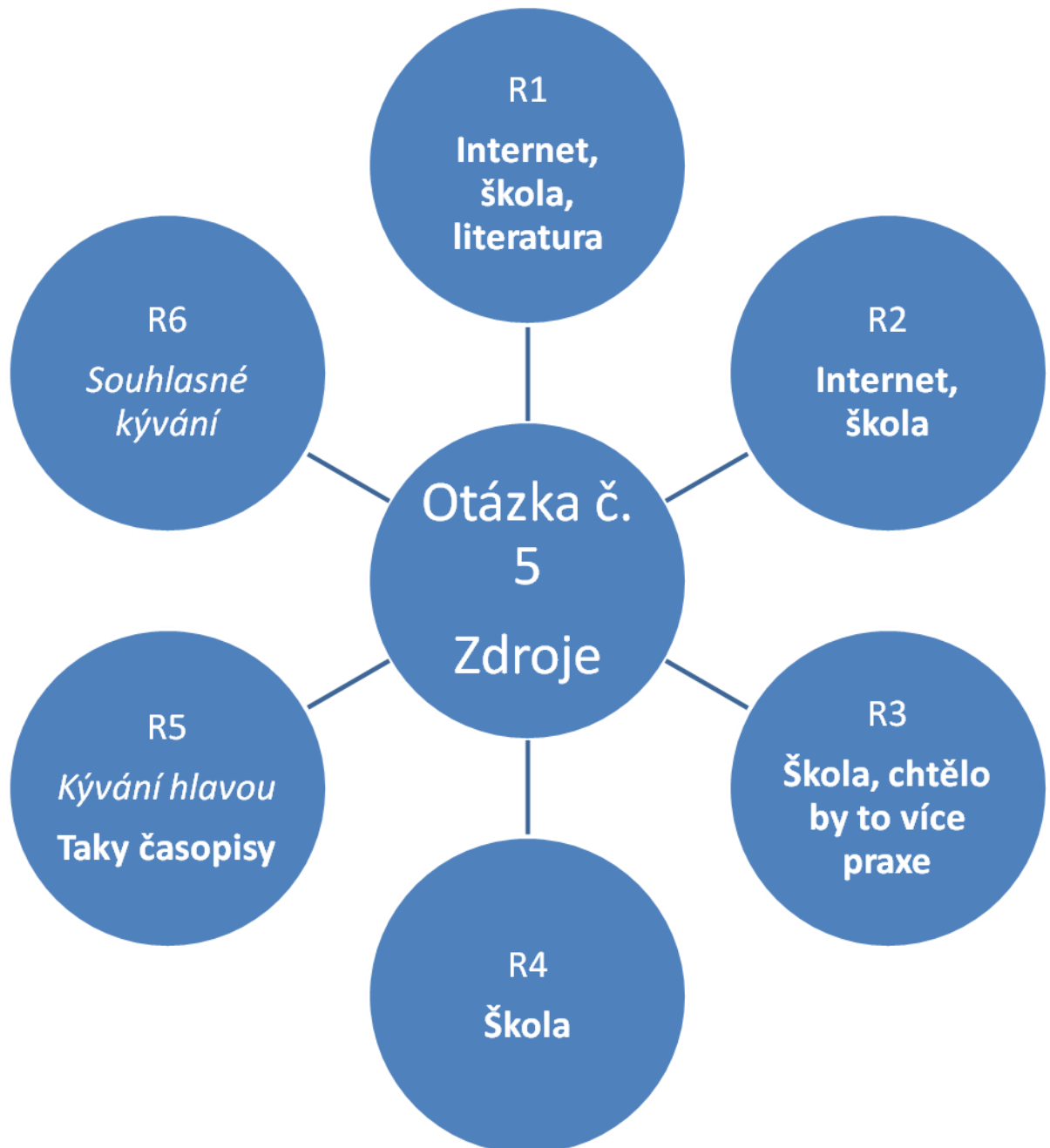

Diagram č. 5. Zdroje informací o sociálně patologickém chování.

9.3.1 Výstupní zpráva z práce s ohniskovou skupinou

Cílem práce s ohniskovou skupinou bylo získat názory studentů na dva problémové okruhy, které byly rozděleny do pěti otázek. První problémový okruh měl za úkol hodnotit školní prostředí a důvěru studentů ke svým pedagogům a zjistit zda se studenti cítí ve škole bezpečně. **Na základě odpovědí studentů je možné k tomuto problémovému okruhu vyvodit závěr, že školní prostředí hodnotí jako dobré, svým pedagogům důvěřují a ve škole se cítí bezpečně.**

Druhý problémový okruh byl zaměřen na samotné preventivní programy. Úkolem bylo zjistit, zda se studenti preventivních programů účastní, případně jakým způsobem se na nich podílí. Dále zda se jim programy, kterých zúčastnili, líbily a jaká nová témata preventivních programů by byla vhodná do budoucna připravit. Rovněž pak z jakých zdrojů mají nejvíce informací o problematice sociálně patologických jevů. **Z reakcí studentů je patrné, že všichni zúčastnění se preventivních programů účastnili.** Z šestičlenné skupiny respondentů se dva studenti aktivně podíleli i jako školitelé a to jak na přípravě, tak i na realizaci čtyř peer programů pořádané pro své vrstevníky. Další čtyři se pak účastnili preventivních programů jako jejich účastníci. **Programy hodnotí celá skupina kladně,** témata programů pro ně byla aktuální, jak sami uvádějí, chtělo by to do programů vnést více praktických příkladů, (například setkání s lidmi, kteří prošli drogovou závislostí). **Jako nová témata do budoucna by bylo dle názorů respondentů dobré zvolit téma internet a s tím související problémy kyberšikany, počítačové kriminality a bezpečného chování na internetu.** Rovněž však nezavrhuje téma drogy a alkohol. Dále bylo zjištěno, že nejvíce informací o problematice sociálně patologických jevů mají respondenti, ze školy, internetu a jiných médií.

9.4 Shrnutí výsledků výzkumu

Výzkumná část této práce byla rozdělena do tří částí. První část tvořila analýza vybraných dokumentů, týkajících se uvedené problematiky. Ve druhé části výzkumu byly provedeny rozhovory s pedagogickými pracovníky, kteří se na ní podílí. V třetí závěrečné fázi výzkumu byla provedena práce s ohniskovou skupinou studentů, kterých se problematika prevence v oblasti sociálně patologických jevů a s tím spojeného rizikového chování týká.

Jak již bylo uvedeno v kapitole 8.1 této práce. Základním cílem bylo zjistit, jestli analyzované preventivní programy plní vytýčené cíle a v jaké míře přispívají k osobnostnímu rozvoji samotných žáků a jaká nová témata by studenti do budoucna přivítali. Za účelem zjištění a ověření těchto skutečností byly sestaveny otázky, na které byly v průběhu výzkumu hledány odpovědi.

1. Jakou základní strukturu tvoří integrální prvky realizovaných preventivních programů, jaká jsou jejich témata a jaké subjekty se na jejich realizaci spolupodílí?

Strukturu integrálních prvků preventivních programů realizovaných školským zařízením lze rozdělit do několika oblastí.

A) Projekty, které jsou realizovány na základě předem zpracovaných harmonogramů a plánů. Jedná se o dlouhodobou preventivní strategii schválenou Ministerstvem vnitra České republiky. V současné době běží v příslušném školském zařízení dva dlouhodobé projekty. První je zaměřený na problematiku **návykových látek** a druhý na problematiku **rasismu a xenofobie**, projekty probíhají pod tematickými názvy „*Neber drogy, budeš grogy*“ a „*Je majorita víc než minorita?*“

B) Přednášky, jsou realizovány jak v rámci dlouhodobých projektů, tak i v rámci jednorázových preventivních akcí. Rovněž pak probíhají formou výuky přímo ve vyučovacích hodinách. Jsou zaměřeny na témata týkající projektové problematiky ale rovněž na problematiku týkající se kriminality, sexuologie nebo anorexie.

C) Volnočasové aktivity, zajišťuje především oddělení vychovatelů a jsou určeny převážně pro internátně ubytované studenty v domově mládeže, který je součástí školského zařízení. Jsou provozovány formou nabízených zájmových kroužků.

D) Informačně osvětová činnost, zahrnuje doplňování školní knihovny. Tvorbu a aktualizaci nástěnek, které mají vztah k projektové a aktuální problematice.

E) Poradenská činnost, kterou jsou připraveni zajistit profesionální psychologové, kteří v rámci školy působí.

Nová témata preventivních programů se volí operativně podle aktuální problematiky. Někdy i na základě požadavků studentů, vycházejících ze studentské rady, která v rámci školy působí.

Na tvorbě a realizaci preventivních programů se podílí pedagogický sbor školy tvořen z řad učitelů a vychovatelů, kteří se k této činnosti dostali díky svému zaměstnání a ze své vlastní iniciativy. Dále za aktivní účasti studentů, působících zejména v rámci projektových peer programů. Za další aktivně zainteresované subjekty lze označit řadu mimoškolních subjektů, kterými jsou, občanská sdružení Maido Otrokovice, Onyx Zlín, Středisko výchovné péče ve Zlíně, Městský úřad Holešov, Policie ČR a nízkoprahové zařízení K-Plus Kroměříž.

2. Jaké jsou nosné cíle realizovaných preventivních programů a jaký je jejich přínos pro osobnostní rozvoj žáků uvedené školy?

Za nosné cíle preventivních programů je možno označit rozvoj kognitivních, afektivních a psychomotorických kompetencí u cílové skupiny studentů, pro které jsou programy určeny především. Rozvoj žádoucích kompetencí pak zároveň přispívá i k jejich osobnostnímu růstu. Za pozitivní lze považovat i skutečnost, že preventivní programy jsou sestavovány tak aby zajímavou a populární formou, ve spojení s prožíváním pozitivních emotivních zážitků, přibližovaly poznatky z vytyčených okruhů. Tímto zcela jistě napomáhají k vytvoření si vlastních společensky žádoucích postojů k problémovým jevům, na které jsou zaměřeny. Vedlejším cílem je i propagace samotného školského zařízení za aktivní účasti samotných studentů, což posiluje jejich kladný postoj ke své škole.

3. Jak se daří vytyčené cíle plnit, jak se hledají nová témata, jak samotní žáci realizované programy a projekty vnímají a hodnotí, jak se na jejich realizaci podílí a jaká nová témata by v rámci těchto programů přivítali?

Na základě vyjádření pedagogických pracovníků, jakožto i na základě kladného hodnocení studentů, je možno konstatovat, že preventivní programy, které v rámci školského zařízení probíhají své cíle plní. K plnění těchto cílů významným způsobem přispívá, již zmíněná, dobře ucelená strategie školní prevence. Dále aktivní přístup pedagogů stejně jako aktivní přístup a spoluúčast samotných studentů. Nová témata preventivních programů a projektů se hledají a volí podle potřeb se zaměřením na aktuální problémy. Jsou hledány pedagogy a konzultovány se samotnými studenty v rámci jejich studentské rady. Řeší se často operativním způsobem, kdy studenti vítají každé nové pro ně

aktuální téma. Samotní studenti realizované preventivní programy hodnotí kladným způsobem. V některých směrech by přivítali více praktických příkladů. **V současné době by jako nové aktuální téma nejvíce přivítali preventivní program zaměřený na informační a výpočetní problematiku. Konkrétní zaměření takového programu nebo projektu by mělo směřovat do oblasti počítačové kriminality, kyberšikany a bezpečného chování na internetu.**

4. Jsou preventivní programy realizované školou pro žáky jediným zdrojem informací týkající se problematiky sociálně patologických jevů?

K vyhodnocení tohoto problémového okruhu byly vyhodnoceny názory pedagogických pracovníků vyplývající z provedených rozhovorů obohacené o vlastní vyjádření studentů, získané z práce s ohniskovou skupinou. Na základě takto zjištěných informací je možné konstatovat, že nejvíce informací o problematice sociálně patologických jevů a s tím spojeného rizikového chování mají studenti ze školního prostředí (preventivní programy a výuka), dále pak z internetu a dalších informačních médií. Je tedy zřejmé, že preventivní programy realizované školou nejsou pro studenty jediným zdrojem těchto informací. Zároveň je však možné, považovat informace z preventivních programů společně s informacemi získanými z výuky za významné a klíčové pilíře zdrojů týkající se uvedené problematiky.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Cílem teoretické části bylo shrnutí vývoje a celková sumarizace informací týkající se problematiky prevence a preventivních programů, zaměřených na oblast, sociálně patologických jevů a s tím souvisejícího rizikového chování mládeže. Teoretická část je rozdělena do sedmi samostatných kapitol. Jsou zde vymezeny základní pojmy, sociálně patologické chování, historie a vývoj preventivního působení, jeho subjekty a struktura, prevence v rodině, ve škole a rovněž oblast aktivního trávení volného času jako jedna z forem preventivního působení.

Cílem praktické části bylo provedení kvalitativního výzkumu. Úkolem výzkumu bylo zjistit jakým způsobem, se prevence a preventivní programy realizují u studentů maturitního studia v jednom středoškolském zařízení. Praktická část je rozdělena do dvou kapitol. První kapitola praktické části zahrnuje cíl výzkumu, výzkumné otázky, výzkumné metody, výzkumný vzorek a způsob zpracování dat. Druhá kapitola praktické části popisuje samotné zpracování výzkumu. K zpracování výzkumu byla použita triangulace metod, skládající se z obsahové analýzy dokumentů, rozhovorů a práce s ohniskovou skupinou. Z každé provedené metody byly sestaveny výstupní zprávy. Informace získané z těchto zpráv jsou prezentovány jako samostatná zpráva pod názvem shrnutí výzkumu. Realizací výzkumu byl splněn výzkumný cíl této práce. Výsledky získané kvalitativním výzkumem budou v případě zájmu předloženy preventivnímu pracovníkovi školského zařízení a jeho pedagogickým pracovníkům, kteří se tvorbou prevence a preventivních programů zabývají k možnému praktickému využití. Rovněž pak v případě zájmu budou výsledky práce předloženy studentské radě, které je možno doporučit jako nové téma preventivního programu, oblast související s problematikou počítačové kriminality, kyberšikany a bezpečného chování na internetu.

Samotným závěrem je možné konstatovat, že prevence a preventivní programy zaměřené na studenty maturitního studia ve středoškolském zařízení, kde výzkum probíhal, jsou na dobré úrovni. Zcela jistě je vhodné v nastaveném trendu pokračovat a dále se uvedenou problematikou aktivně zabývat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociálna pedagogika*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1994. ISBN 80-223-0817-X.
- [2] CEJP, Martin a kolektiv. *Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže*. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007.
- [3] FLICK, Uwe. *An Introduction to Qualitative research*. Thousand Oask: Sage, 2006. ISBN 141-291-146-X.
- [4] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-859-317-96.
- [5] BOUŘA, Václav. *Vybrané kapitoly z kriminologie*. 1. vyd. Ostrava: PedF OU, 2003. ISBN 80-7042-259-9.
- [6] KOUKOLA, Bohumil. *Sociální psychologie učební texty*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2008.
- [7] KUČHTA, Josef, Helena VÁLKOVÁ a kolektiv. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H.Beck, 2005. ISBN 80-7179-813-4.
- [8] KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika voľného času. Výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. 1. vyd. Bratislava: UK, 2004. ISBN 80-223-1930-9.
- [9] KRAUS, Blahoslav, Věra POLÁČKOVÁ et al. *Člověk – Prostředí – Výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- [10] KREJČÍŘOVÁ, Olga et. al. *Prevence sociálně patologických jevů jako významný fenomén poradenské činnosti: sborník*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1628-1.
- [11] KYRIACOU, Chris. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.
- [12] MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Práce s rizikovou mládeží*. 1.vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-064-2.
- [13] MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.

- [14] MUSIL, Jiří. *Sociální psychologie*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2005. ISBN 80-7318-292-0.
- [15] NIKL, Jaroslav. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní Akademie, 2000. ISBN 80-7251-033-9.
- [16] OPLETALOVÁ, Alena a Ivo SVOBODA. *Veřejná správa a finance*. Ostrava: KEY Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-33-5.
- [17] VICHLEDNA, Milan a Ladislav BÉREŠ. *Prevence Kriminality pro studující a učitele policejních škol MV*. Praha: Tiskárna MV, 2008.
- [18] ŠVARŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [19] ŠUSTKOVÁ, Gabriela. *Seminář metodiků prevence*. Zlín: Madio o. s. 2011.
- [20] ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. Pelhřimov: A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-08-2.
- [21] ZOUBKOVÁ, Ivana a Marcela MOULISOVÁ. *Kriminologie a prevence kriminality*. Praha: Armex Publishing, 2004. ISBN 80-86795-05-5.
- [22] ČESKO. *Zákon č. 200/1990Sb., ze dne 17. května 1990, o přestupcích ve znění pozdějších předpisů*.
- [23] ČESKO. *Zákon č. 108/2006Sb., ze dne 14. března 2006, o sociálních službách*.
- [24] ČESKO. *Zákon č. 40/2009 Sb., ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník*.
- [25] ČESKO. KRAJSKÝ ÚŘAD ZLÍNSKÉHO KRAJE. Dokument Zlínského kraje. *Strategie prevence rizikového chování u dětí a mládeže na období 2010-2012*.

Internetové zdroje

- [1] [http://www.spshol.cz./aktuality/2009/peer_program/]

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1. Návodové otázky pro zachycení vzorců, pro obsahovou analýzu.

Tabulka č. 2. Rok 2008 - Preventivní program Vánoce s hvězdičkou.

Tabulka č. 3. Rok 2009 – Sportovní olympiáda pro studenty 2. Ročníku.

Tabulka č. 4. Rok 2010 – Proškolení v peer programu.

Tabulka č. 5. Rok 2011 – Peer programu na odborném učilišti.

Tabulka č. 6. Rok 2011 – Přednáška na letním dětském táboře.

Tabulka č. 7. Návodové otázky pro zachycení vzorců, pro rozhovory.

Tabulka č. 8. Rozhovor – respondent č. 1.

Tabulka č. 9. Rozhovor – respondent č. 2.

Tabulka č. 10. Rozhovor – respondent č. 3.

Tabulka č. 11. Rozhovor – respondent č. 4.

SEZNAM DIAGRAMŮ

Diagram č. 1. Hodnocení školního prostředí.

Diagram č. 2. Bezpečí a důvěra.

Diagram č. 3. Účast na preventivních programech.

Diagram č. 4. Hodnocení preventivních programů a nová témata.

Diagram č. 5. Zdroje informací o sociálně patologickém chování.

SEZNAM PŘÍLOH

P I. Podklady k rozhovorům a graficky zafixované rozhovory.

P II. Podklady pro práci s ohniskovou skupinou a protokol o práci s ohniskovou skupinou.

PŘÍLOHA P I: ÚDAJE O RESPONDENTECH, PROBLÉMOVÉ OKRUHY, OTÁZKY ROZHOVORŮ A GRAFICKY ZAFIXOVANÉ ROZHOVORY

Údaje o respondentovi:

Iniciály respondenta:

Pohlaví:

Dosažené vzdělání:

Pracovní zařazení: Vychovatel, učitel.

Praxe v pedagogické činnosti:

Problémové okruhy a otázky k rozhovoru

První problémový okruh

1. Jak jste se k realizaci preventivních programů dostal a s jakými subjekty se na jejich realizaci spolupracujete, jaké jsou jejich nosné cíle a hlavní témata?

Otázky k prvnímu problémovému okruhu.

Jakým způsobem jste se k preventivní práci s mládeží dostal (a)?

Jak dlouho se touto problematikou zabýváte?

S kým při tvorbě a realizaci preventivních programů spolupracujete, jaké témata a cíle měli programy, na kterých jste podílel (a)?

Druhý problémový okruh

2. Jak se daří podle Vašeho názoru vytyčené cíle plnit, jaký mají přínos pro konkrétní školní zařízení a jakým způsobem se hledají nová témata?

Otázky k druhému problémovému okruhu.

Splnily preventivní programy, na kterých jste účastnil (a), svůj cíl?

Jakým způsobem hledáte nová témata a jaký přínos mají tyto programy pro Vaši školu?

Třetí problémový okruh.

3. V čem je podle Vás hlavní přínos preventivních programů pro osobnostní rozvoj žáků uvedené školy a jak samotní žáci realizované programy a projekty vnímají, hodnotí a jaká nová témata by v rámci těchto programů přivítali?

Otázky k třetímu problémovému okruhu.

Jak se studentům a žákům preventivní programy líbí a jaký pro ně mají přínos?

Jakým způsobem, se na těchto programech studenti podílí?

Jaká témata by v budoucnu přivítali?

Čtvrtý problémový okruh.

4. Jsou preventivní programy realizované školou pro žáky jediným zdrojem informací týkající se problematiky sociálně patologických jevů?

Otázky k čtvrtému problémovému okruhu.

Mají podle Vás studenti dostatek informací o problematice sociálně patologických jevů a rizikovém chování i z jiných zdrojů nebo si myslíte se, že preventivní programy pořádané školou jsou jediným zdrojem těchto informací?

Údaje o respondentovi: č. 1

Iniciály respondenta: H. P.

Pohlaví: žena

Dosažené vzdělání: VŠ

Pracovní zařazení: Učitel

Praxe v pedagogické činnosti: 30 let

Výzkumné otázky a otázky k rozhovoru

První problémový okruh

1. Jaké nosné cíle a témata tvoří integrální prvky realizovaných preventivních programů a jaké subjekty se na jejich realizaci spolupodílí?

Otázky k prvnímu problémovému okruhu.

Jakým způsobem jste se k preventivní práci s mládeží dostal (a)?

Z **vlastní iniciativy** a díky mému **profesnímu zaměření**.

Jak dlouho se touto problematikou zabýváte?

Bude to přibližně **6 let**.

S kým při tvorbě a realizaci preventivních programů spolupracujete, jaká témata a cíle měly programy, na kterých jste podílel (a)?

Předmětová oddělení v rámci školy, mého působiště (především oddělení společensko vědních předmětů, práva a kriminalistiky), **Občanské sdružení Madio**, **Středisko výchovné péče Zlín**. Současná a aktuální témata jsou **návykové látky**. V podobě Peer programů, však proběhla i témata zaměřená na **kriminalitu mládeže, šikanu, kyberšikanu nebo trestní odpovědnost mládeže**. Cílem je **seznámit** mládež s preventivními programy v jednotlivých oblastech kriminality mládeže. **Monitorovat** výskyt jednotlivých druhů kriminálního chování

mezi mládeží. **Aktivně preventivně působit** na tuto věkovou kategorii prostřednictvím proškolených vrstevnických skupin z řad spolužáků.

Druhý problémový okruh

2. Jak se daří podle Vašeho názoru vytyčené cíle plnit, jaký mají přínos pro konkrétní školní zařízení a jakým způsobem se hledají nová témata?

Otázky k druhému problémovému okruhu.

Splnily preventivní programy, na kterých jste účastnil (a), svůj cíl?

Dle ohlasu pedagogických pracovníků i samotných studentů svůj cíl jednotlivé preventivní programy do značné míry splnily. Myslím, že to byly povedené programy. Studenti se **aktivně zapojovali** do programu. **V rámci vrstevnických programů** je výhodou, že si mladí lidé předávají zkušenosti mezi sebou a panuje mezi nimi spontánnější atmosféra.

Jakým způsobem hledáte nová témata a jaký přínos mají tyto programy pro Vaši školu?

Daří se nám **navazovat kontakty dospělý – mladistvý**, odbourává se **ostych a nejistota studentů**. Výše uvedené problémové oblasti se daří minimalizovat. Nová témata přinášejí studenti **dle vlastního zájmu, běžná životní realita, média, internet**.

Třetí problémový okruh.

3. V čem je podle Vás hlavní přínos preventivních programů pro osobnostní rozvoj žáků uvedené školy a jak samotní žáci realizované programy a projekty vnímají, hodnotí a jaká nová témata by v rámci těchto programů přivítali?

Otázky k třetímu problémovému okruhu.

Jak se studentům a žákům preventivní programy líbí a jaký pro ně mají přínos?

Zvyšují sebedůvěru u studentů, **odolnost** vůči projevům kriminálního jednání, **schopnost vytvořit si vlastní názor a postoj** k dané problematice.

Jakým způsobem, se na těchto programech studenti podílí?

Vrstevnické skupiny proškolené v Peer programu tvoří vlastní programy myslím tím námětově, výtvarně zpracované plakáty, tvoří hry a scénky, prezentují problematiku. Dále vlastní projekty v rámci středoškolské odborné činnosti, což je soutěž středních škol zaměřená na problematiku sociálně patologických jevů. Student si vybere téma, které je mu námětově blízké. Zpracuje ho a následně prezentuje.

Jaká témata by v budoucnu přivítali?

Určitě **problematiku sociálních sítí, počítačové kriminality a vliv médií na kriminalitu dětí a mládeže**. To by je určitě zajímalo a hlavně upozornilo je by to problematiku, které je pro ně velmi aktuální. S internetem dnes pracuje každý student naší školy. Zdaleka ne všichni, pak vědí jaké, nebezpečí je tu může očekávat.

Čtvrtý problémový okruh.

4. Jsou preventivní programy realizované školou pro žáky jediným zdrojem informací týkající se problematiky sociálně patologických jevů?

Otázky k čtvrtému problémovému okruhu.

Mají podle Vás studenti dostatek informací o problematice sociálně patologických jevů a rizikovém chování i z jiných zdrojů nebo si myslíte se, že preventivní programy pořádané školou jsou jediným zdrojem těchto informací?

Pokud budu hodnotit studenty mé školy, tak mají dostatečný přehled o problematice sociálně patologických jevů i díky předmětům bezpečnostně právního charakteru. Setkala jsem se však i se studenty z jiných škol. Díky dotazníkovým šetřením v rámci absolventských prací středoškolské odborné činnosti., z nichž několikrát vyplynula i nízká informovanost o této problematice.

Údaje o respondentovi: č. 2

Iniciály respondenta: LS

Pohlaví: muž

Dosažené vzdělání: VŠ

Pracovní zařazení: Učitel

Praxe v pedagogické činnosti: 8. let

Výzkumné otázky a otázky k rozhovoru

První problémový okruh

1. Jaké nosné cíle a témata tvoří integrální prvky realizovaných preventivních programů a jaké subjekty se na jejich realizaci spolupodílí?

Otázky k prvnímu problémovému okruhu.

Jakým způsobem jste se k preventivní práci s mládeží dostal (a)?

V roce 1998, tehdy to bylo spíš jako **náhoda**. Jezdili jsme s kolegou do škol a mateřských školek, kde jsme dělali besedy a ukázky z výcviku služebních psů. Později došlo i na letní tábory. Náhoda přešla do **iniciativy**, ale musím říct, že mně to **bavilo**. Konkrétní odpověď je tedy sám svým **vlastním zájmem**.

Jak dlouho se touto problematikou zabýváte?

Dá se říct, že od roku 1998 aktivně. To je jestli dobře počítám **14. let**.

S kým při tvorbě a realizaci preventivních programů spolupracujete, jaká témata a cíle měly programy, na kterých jste podílel (a)?

Hlavně se svými kolegy, **učiteli a vychovateli**. V rámci Peer programů **se studenty**, to je především jejich parketa, i když je třeba metodicky na ně dohlížet a nejdříve je řádně připravit. Jako mimoškolní subjekty je třeba uvést a vyzvednout iniciativu **Střediska**

výchovné péče ve Zlíně, jejich školitel velmi aktivně připravuje studenty v rámci již zmiňovaných Peer programů. Dále jsou to samozřejmě i ostatní školy, Městský úřad, Občanské sdružení Maido. Já osobně jsem navázal i dobrou spolupráci s nízkoprahovým a zařízením K Plus.

Druhý problémový okruh

2. Jak se daří podle Vašeho názoru vytyčené cíle plnit, jaký mají přínos pro konkrétní školní zařízení a jakým způsobem se hledají nová témata?

Otázky k druhému problémovému okruhu.

Splnily preventivní programy, na kterých jste účastnil (a), svůj cíl?

Víte to je složité, ideální stav nikdy nenastane. Ale můžu říct, že ano. To co bylo cílem, se splnilo. Záleží, kdo si z toho co vezme, ale myslím, že ano máme celkem hodně školitelů v oblasti Peer programů z řad vlastních studentů, které jsme si vychovali. Já jsem se podílel hlavně na programech zaměřených na propagaci školy, tam mám co nabídnout.

Jakým způsobem hledáte nová témata a jaký přínos mají tyto programy pro Vaši školu?

Snažíme se hledat aktuální témata, některá se časem opakují, hodně si hledají i sami studenti. Pro školu přínos mají. Je to i trochu o propagaci školy. Také se navazuje spolupráce s ostatními školami. A co je dobré navazují se dobré vztahy mezi studenty a pedagogy prohlubuje to vzájemnou důvěru.

Třetí problémový okruh.

3. V čem je podle Vás hlavní přínos preventivních programů pro osobnostní rozvoj žáků uvedené školy a jak samotní žáci realizované programy a projekty vnímají, hodnotí a jaká nová témata by v rámci těchto programů přivítali?

Otázky k třetímu problémovému okruhu.

Jak se studentům a žákům preventivní programy líbí a jaký pro ně mají přínos?

Zvyšují jejich informovanost o probírané problematice. Učí se samostatnosti a utváření vlastní názor na problematiku, na kterou jsou programy zaměřeny. Myslím, že se to studentům líbí.

Jakým způsobem, se na těchto programech studenti podílí?

Jak jsem již zmiňoval, zapojují se v rámci Peer programů, dále se účastní různých soutěží jako například středoškolské odborné činnosti, kde prezentují témata, která samostatně zpracovali. Také se zapojují do propagace a reprezentace školy.

Jaká témata by v budoucnu přivítali?

Určitě počítačovou kriminalitu se zaměřením na to jak se bezpečně chovat na internetu. To bude do budoucna velmi aktuální téma.

Čtvrtý problémový okruh.

4. Jsou preventivní programy realizované školou pro žáky jediným zdrojem informací týkající se problematiky sociálně patologických jevů?

Otázky k čtvrtému problémovému okruhu.

Mají podle Vás studenti dostatek informací o problematice sociálně patologických jevů a rizikovém chování i z jiných zdrojů nebo si myslíte se, že preventivní programy pořádané školou jsou jediným zdrojem těchto informací?

To je otázka spíš pro studenty. Za školu a za sebe můžu říct, že mají informace i z výuky. Jaké informace mají z domu těžko hodnotit, někdo víc, někdo míň. Co si vezmou z médií, si neodvažují hodnotit. Ještě asi takhle studenti naši školy, kteří se na programech podílí, mají informací dostatek.

Údaje o respondentovi: č. 3

Iniciály respondenta: LK

Pohlaví: žena

Dosažené vzdělání: VŠ

Pracovní zařazení: Vychovatel

Praxe v pedagogické činnosti: 2. roky

Výzkumné otázky a otázky k rozhovoru

První problémový okruh

1. Jaké nosné cíle a témata tvoří integrální prvky realizovaných preventivních programů a jaké subjekty se na jejich realizaci spolupodílí?

Otázky k prvnímu problémovému okruhu.

Jakým způsobem jste se k preventivní práci s mládeží dostala?

Mohu říct, že zcela jistě **díky svému zaměstnání** vychovatelky.

Jak dlouho se touto problematikou zabýváte?

Problematicou preventivní práce s mládeží se zabývám **2 roky**.

S kým při tvorbě a realizaci preventivních programů spolupracujete, jaká témata a cíle měly programy, na kterých jste se podílela?

Spolupracuji se všemi **pedagogickými pracovníky naší školy** (vedoucím vychovatelem, ostatními vychovateli a učiteli) ale i s lidmi pracujícími mimo naši školu, kteří mohou k dané problematice něco říci. Z mimoškolních subjektů se jedná o **školitele z výchovného centra ve Zlíně, s pracovníky občanského sdružení Maido a pracovníky K centra Plus v Kroměříži**. Já osobně mezi preventivní programy řadím všechny školní i **volnočasové**

aktivity, kterých se mládež účastní. Jedná se o školní výlety, sportovní aktivity, kroužky, zájezdy s nejrůznějším zaměřením, besedy apod. Těmto aktivitám se také převážně věnuji. Jednou jsem se účastnila i dvoudenního programu zaměřeného na školení nových školitelů v oblasti Peer programu ale to není moje přímá preventivní aktivita. Přípravuji spíše volnočasové aktivity což jako vychovatelka mám i v popisu práce. Hlavním tématem a cílem všech těchto preventivních programů je předcházet sociálně patologickým jevům u mládeže, posilovat jejich psychosociální dovednosti upozornit je na nutnost tolerance, ohleduplnosti a kooperace.

Druhý problémový okruh

2. Jak se daří podle Vašeho názoru vytýčené cíle plnit, jaký mají přínos pro konkrétní školní zařízení a jakým způsobem se hledají nová témata?

Otázky k druhému problémovému okruhu.

Splnily preventivní programy, na kterých jste se účastnila, svůj cíl?

Jelikož se preventivním programům věnuji teprve dva roky a pedagogická práce je běh na dlouhou trať, výsledky se objeví, až později věřím, že splnily, jinak bych se nemohla této práci věnovat.

Jakým způsobem hledáte nová témata a jaký přínos mají tyto programy pro vaši školu?

Témata hledáme všude kolem sebe, snažíme se věnovat takovým, která jsou mládeži blízká, která se jich dotýkají, která je zajímají, protože jen díky tomu můžeme očekávat pozitivní výsledky. Přínosem pro naši školu je jistě to, že se spolu s ní snažíme z žáků vychovat silné osobnosti, které v životě půjdou tou správnou cestou nejen pro sebe, ale nezapomenou i na ostatní.

Třetí problémový okruh.

3. V čem je podle Vás hlavní přínos preventivních programů pro osobnostní rozvoj žáků uvedené školy a jak samotní žáci realizované programy a projekty vnímají, hodnotí a jaká nová témata by v rámci těchto programů přivítali?

Otázky k třetímu problémovému okruhu.

Jak se studentům a žákům preventivní programy líbí a jaký pro ně mají přínos?

Protože se snažíme věnovat tématům, která se žáků dotýkají, jsou jim blízká, zajímají je a aktivně se do nich zapojují myslím, že se jim líbí a doufám, že pro ně mají nějaký přínos, ale to je jen můj osobní názor, chtělo by to se zeptat přímo jich.

Jakým způsobem se na těchto programech studenti podílí?

Tím způsobem, že v některých **případech přímo navrhnou některá témata, navrhnou obsah programu a aktivně se účastní jeho organizace i programu samého.** Hlavně **v oblasti** tak zvaných **vrstevnických Peer programů**, **zde se účastní aktivně i jako školitelé**, kteří **školí své vrstevníky jak z naší tak i z jiných škol.**

Jaká témata by v budoucnu přivítala?

Mládež vítá **každé téma**, které je pro něj v **danou chvíli aktuální a zajímavé**, proto témata ve většině případů řešíme operativně. **V současné době** je však velmi aktuálním tématem **problematika bezpečnosti internetu**. Myslím tím, jak se bezpečně chovat na internetové síti. Říkám to proto, že každý student naší školy je uživatelem internetové sítě, každý z nich se pohybuje na různých sociálních sítích a používá různé komunikační kanály. Málokdo pak ví, jaké nástrahy ho zde můžou čekat. Proto já osobně si myslím, že právě toto téma je teď aktuální. Jistě jsou tu drogy, šikana nebo extremismus ale na tato témata již v nedávné minulosti byly programy zaměřeny a určitě se k nim ještě budeme vracet, ale **počítačová kriminalita by v současné době byla na místě.**

Čtvrtý problémový okruh.

4. Jsou preventivní programy realizované školou pro žáky jediným zdrojem informací týkající se problematiky sociálně patologických jevů?

Otázky k čtvrtému problémovému okruhu.

Mají podle Vás studenti dostatek informací o problematice sociálně patologických jevů a rizikovém chování i z jiných zdrojů nebo si myslíte, že preventivní programy pořádané školou jsou jediným zdrojem těchto informací?

Myslím, že z domu mají informace jen útržkovité a hlavním zdrojem informací je škola.

Údaje o respondentovi: č. 4

Iniciály respondenta: HB

Pohlaví: žena

Dosažené vzdělání: VŠ

Pracovní zařazení: Vychovatel

Praxe v pedagogické činnosti: 9. let

Výzkumné otázky a otázky k rozhovoru

První problémový okruh.

1. Jaké nosné cíle a témata tvoří integrální prvky realizovaných preventivních programů a jaké subjekty se na jejich realizaci spolupodílí?

Otázky k prvnímu problémovému okruhu.

Jakým způsobem jste se k preventivní práci s mládeží dostal (a)?

Pracuji devět let jako vychovatelka u čtyřletého maturitního studia na Střední škole, tedy s mládeží ve věku od patnácti do dvaceti let. K preventivní práci jsem se dostala **díky své práci a ze své vlastní iniciativy**, jelikož mně tato práce baví a dělám ji velmi ráda.

Jak dlouho se touto problematikou zabýváte?

Touto problematikou se zabývám od nástupu na oddělení vychovatelů (**9 let**). V naší škole má však prevence rizikového chování dlouholetou tradici, která vyplývá ze samotného zaměření školy (vzdělávání studentů v oboru bezpečnostně právním) a jejího postavení v systému vzdělávání, jako rezortní školy. Ze strany **vedení školy** je prevenci věnována velká pozornost, která se odráží i v prosazování Školních preventivních strategií na jednotlivá období.

S kým při tvorbě a realizaci preventivních programů spolupracujete, jaké témat a cíle měli programy, na kterých jste podílel (a)?

Identifikace rizikového chování a jeho potírání v podmínkách školy je záležitostí všech pedagogických pracovníků a uplatňuje se nejen v rámcovém vzdělávacím programu, ale i ve volnočasových aktivitách studentů.

Oblasti školní preventivní strategie jsou, když to dám do bodů.

- a) Projekty
- b) Poradenství
- c) Přednášková činnost
- d) Volnočasové aktivity
- e) Informačně osvětové aktiv

ad. a) Projekt „Neber drogy, budeš grogy“

Hlavním cílem projektu, je populární formou přispět k prevenci kriminality související s drogami a alkoholem, přiblížit mládeži negativní dopady tohoto druhu jednání a rozšířit znalosti u pedagogů, kteří se zabývají výchovou mládeže. Snahou je, aby studenti získali ucelený přehled o drogové problematice a požívání alkoholu v souladu s učebními osnovami a školní preventivní strategií. Cílem je také oslovit pedagogy nejen z naší školy, ale zejména školní preventisty ze základních škol v Holešově, aby působili na své žáky v oblasti prevence drogové závislosti a požívání alkoholu. V neposlední řadě chceme oslovit formou tohoto projektu žáky základních škol prostřednictvím preventivních akcí, které jsou zaměřeny na prevenci rizikového chování

Projekt je rozdělen do několika částí:

První část je zaměřena na první ročník maturitního studia na naší škole. V rámci projektu se uskutečnil adaptační kurz pro první ročník, jehož cílem bylo vytvoření nebo „nastartování“ zdraveného třídního kolektivu. Obsahem třídního adaptačního kurzu byla témata drogová závislost, konzumace alkoholu a šikana. Metody a formy kurzu byly koncipovány jako interaktivní, prožitkové, kontinuální s aktivním zapojením účastníků. Byly zaměřeny především na kognitivní a emocionální stránku osobnosti s dopadem na volní aktivitu a schopnost uvědomění si příčin vlastního chování a jeho korekci. Důraz byl kladen

na emocionální zážitek spojený s předáním klíčových informací, [uvědomění si vlastního postoje a kultivaci rozhodovacích kompetencí](#).

Druhá část projektu směřuje především na studenty druhého a třetího ročníku maturitního studia. Tito studenti si v rámci učebních osnov osvojí základní údaje o drogové problematice, včetně požívání alkoholu. Snahou je, aby tyto znalosti dále prohlubovali formou besed, přednášek nebo workshopů. Je nezbytné, vzhledem k odbornému zaměření naší školy, aby právě tuto problematiku zvládli naši studenti na vysoké úrovni a nabyté [znalosti uplatnili ve svém profesním životě](#).

Třetí část je určena pedagogům. Cílovou skupinu tvoří učitelé nejen z naší školy, ale i učitelé ze základních škol a pracovníci ze střediska volného času mládeže. Chceme, aby i tato cílová skupina rozšířila své znalosti o drogové problematice a alkoholu a dále se v této oblasti vzdělávala. Je potřeba reagovat na růst rizikových faktorů ohrožující mládež.

Čtvrtá část je obsahově velmi rozmanitá, vzhledem k faktu, že chceme oslovit širokou škálu žáků základních škol. Pro tyto žáky škola pořádá různé preventivní akce zaměřené na prevenci rizikového chování (víkendové pobyty, Den Policie, Den otevřených dveří, Vánoce s hvězdičkou, Večer bojovníků). Za velice cenné považujeme [realizaci peer programu](#) v oblasti drogové problematiky. **Máme vyškoleny „píráky“ - studenty naší školy, kteří působí na základních školách na holešovsku.** V těchto aktivitách chceme pokračovat a podporovat především vrstevnický program peer. V rámci čtvrté části je na leden 2010 plánován víkendový pobyt pro studenty maturitního studia, během kterého budou vyškoleni jako „noví píráci“ [ve vrstevnickém programu peer na drogovou a alkoholovou problematiku](#).

ad. b) Poradenství

Poradenskou činnost zabezpečuje předmětové oddělení společenskovedních předmětů, jehož členy jsou profesionální psychologové, kteří jsou připraveni poskytovat našim studentům erudované konzultace a poradenství ve formě jak individuální, tak skupinové práce. Pro tato individuální setkání byla vybudována poradenská místnost, která vytváří vhodné klima pro takovou činnost. Pro skupinové práce je využívána speciální místnost, vybavená relaxačními žíněnkami, potřebami pro kreslení, audio a video technikou.

ad. c) Přednášková činnost

Přednášková činnost se uskutečňuje v rámci projektů (spolupráce s občanským sdružením **Madio z Otrokovic, Onyx ve Zlíně, se Střediskem výchovné péče ve Zlíně**. Škola spolupracuje **s policisty z výkonných útvarů Policie ČR**, kteří formou besed seznamují studenty s prací policie a aktuálními kazuistikami. Přednášky a besedy jsou zaměřeny do oblastí sexuologie, prevence alkoholismu, mentální anorexie a bulimie aj. V problematice drogové závislosti naše škola spolupracuje **s Kontaktním centrem v Kroměříži**, jehož pracovníci uskutečňují pro žáky maturitního vzdělávání přednášky zaměřené na drogovou závislost a terénní práce (streetworker). **Studenti třetího ročníku, proškolili v rámci peer programu své spolužáky z prvního ročníku. Tito studenti působí také ve školách na holešovsku a to například (ZŠ Kostelec, SOŠ Holešov, aj.)**. Zde bych však ještě chtěla uvést, že do této oblasti je možné zařadit i oblast výuky, kdy studenti získávají celou řadu informací od svých učitelů.

ad. d) Volnočasové aktivity

Volnočasovým aktivitám je ze strany školy dlouhodobě věnována nadstandardní pozornost. Zabývají se jí především **oddělení vychovatelů**. Studenti mohou vyvíjet činnost v těchto kroužcích: střelecký, šachový, ruční práce, kroužek volnočasových aktivit, aerobic, florbal, kulturistika, odbíjená, košíková, judo a cykloturistika.

Velmi významnou část volnočasových aktivit tvoří **program o pohár vévody z Edinburghu**, kde **naši studenti získali stříbrné a zlaté diplomy**, které převzali z rukou britské princezny Anny v Senátu Parlamentu ČR v Praze. Hlavní myšlenkou programu je **pozitivní nasměrování a citlivé motivování mladých lidí**, kteří v rámci pravidel naplňují své osobní cíle. Největší odměnou pro všechny je to, že udělali něco pro sebe, pomohli ostatním a zrušili ve svém slovníku slovo „nuda“. **Dále studenti spolupracují a nadále budou spolupracovat s Domovem pro seniory a s občanským sdružením Samari**.

ad. e) Informačně osvětové aktivity

Tato oblast zahrnuje aktualizace nástěnek související s různou problematikou (drogy, kouření a alkohol, multikulturní společnost, aj.), schránky důvěry, doplňování knihovny, atd.

Druhý problémový okruh.

2. Jak se daří podle Vašeho názoru vytyčené cíle plnit, jaký mají přínos pro konkrétní školní zařízení a jakým způsobem se hledají nová témata?

Otázky k druhému problémovému okruhu.

Splnily preventivní programy, na kterých jste účastnil (a), svůj cíl?

V loňském roce jsem společně se svými studenty navštívila Psychiatrickou léčebnu v Kroměříži. Většina studentů byla v takovém zařízení poprvé. Chtěla jsem jim ukázat svět lidí, kteří podleli alkoholu, svět lidí, kteří nejsou schopni sami bojovat a vyrovnat se závislostí na alkoholu. Cílem návštěvy v psychiatrické léčebně bylo ukázat studentům, že propadnout závislosti je snadné jak pro člověka relativně šťastného a pocházejícího ze střední vrstvy, tak i pro osoby potácející se na okraji společnosti. Na studenty nejvíce zapůsobilo setkání s jedním z pacientů, který jim svůj vlastní životní příběh vyprávěl.

Tento příběh všechny studenty upoutal a přinutil je zamyslet se nad zákeřností a nebezpečím alkoholu. Myslím si, že je pro ně velmi přínosné a nutné se s touto problematikou seznámit právě takovým způsobem. Rodiče, učitelé a vychovatelé mohou určitě odvést spoustu dobrého a užitečného v prevenci požívání alkoholu, ale vlastní prožitek a vlastní zkušenost je víc, než jen poučování a zákazy. Po této zkušenosti bych všem pedagogům doporučila, aby navštívili se svými studenty psychiatrické léčebny v ČR a vyslechli si životní příběhy pacientů těchto zařízení. Tento příklad uvádím proto, že si myslím, že určitě svůj cíl tato návštěva splnila. Stejně tak si myslím, že dobře postavené a zrealizované programy své cíle plní.

Jakým způsobem hledáte nová témata a jaký přínos mají tyto programy pro Vaši školu?

Všichni **pedagogičtí pracovníci naší školy se zúčastňují seminářů** k preventivním programům. **Na těchto seminářích získáváme informace** nejen o cílových kompetencích, nových strukturách učiva a organizaci výuky, ale i některé nové vzdělávací obsahy - **nová témata, která souvisejí s aktuálními preventivními programy**. Preventivní programy jsou také založeny na **vlastní aktivitě studentů**. **Studenti naší školy mají svoji vlastní studentskou radu, kde probíhají otevřené diskuse, ve kterých mají všichni možnost vyjádřit se, jaká témata by je zajímala.**

Myslím si, že pomocí preventivních programů se snažíme pozitivně nasměrovat a citlivě motivovat studenty, aby pomáhali ostatním a nebyli k nim lhostejní. Uvědomujeme si, že školu nelze od okolního světa oddělit, neboť je jeho součástí, proto spolupracujeme s **Domovem pro seniory v Holešově a se sdružením Samari.**

Třetí problémový okruh.

3. V čem je podle Vás hlavní přínos preventivních programů pro osobnostní rozvoj žáků uvedené školy a jak samotní žáci realizované programy a projekty vnímají, hodnotí a jaká nová témata by v rámci těchto programů přivítali? Otázky k třetímu problémovému okruhu.

Otázky k třetímu problémovému okruhu.

Jak se studentům a žákům preventivní programy líbí a jaký pro ně mají přínos?

Z dlouhodobého hlediska a kladných reakcí studentů si myslím, že preventivní programy v rámci volnočasových aktivit se jich dotýkají, jsou jim blízká a zajímají je, protože se do nich aktivně zapojují. Jsem přesvědčená, že zkušenosti získané v těchto preventivních programech uplatní jak ve svém osobním tak i profesním životě.

Jakým způsobem, se na těchto programech studenti podílí?

Preventivní programy jsou také založeny na vlastní aktivitě studentů. Studenti naší školy mají svoji vlastní studentskou radu, kde probíhají otevřené diskuse, ve kterých mají všichni možnost vyjádřit se, jaké okruhy preventivních programů by je zajímala a na základě jejich návrhů tyto okruhy přizpůsobujeme.

Jaká témata by v budoucnu přivítali?

Studenti vítají každé téma, především to, které je pro ně v danou chvíli aktuální a zajímavé, proto tato témata řešíme operativně.

Čtvrtý problémový okruh.

4. Jsou preventivní programy realizované školou pro žáky jediným zdrojem informací týkající se problematiky sociálně patologických jevů? Otázky k čtvrtému problémovému okruhu.

Otázky k čtvrtému problémovému okruhu.

Mají podle Vás studenti dostatek informací o problematice sociálně patologických jevů a rizikovém chování i z jiných zdrojů nebo si myslíte se, že preventivní programy pořádané školou jsou jediným zdrojem těchto informací?

Myslím si, že škola je hlavním pilířem informací o problematice sociálně patologických jevů, ale i rodinné prostředí pokud je zdravé dokáže dítě ovlivnit v těchto směrech.

PŘÍLOHA P II: PROTOKOL O PRÁCI S OHNISKOVOU SKUPINOU

Počet účastníků: 6

Označení a křestní jména respondentů: R1. Jaromír, R2. David, R3. Vendula, R4. Patrik, R5. Klára, R6. Julie.

Výzkumník a jeho označení: Libor Zachoval – V.

Problémové okruhy a otázky:

Hodnocení školního prostředí

Jak hodnotíte prostředí Vaší školy? **Přidělený kód - Školní prostředí.**

Cítíte se ve škole bezpečně, důvěřujete Vaším pedagogickým pracovníkům? **Přidělený kód – Bezpečí a důvěra.**

Spokojenost studenta s preventivními programy realizovanými v rámci školy

Účastníte se preventivních programů pořádaných Vaší školou, jestliže ano jakých? **Přidělený kód – Účast.**

Jak se Vám tyto programy líbily, na co na jakou problematiku byl zaměřeny a jaké další zaměření by bylo podle Vás aktuální? **Přidělený kód – Hodnocení.**

Z jakých zdrojů máte informace o problematice sociálně patologických jevů a s tím spojeného rizikového chování? **Přidělený kód – zdroje.**

(poznámka: tučně jsou vyznačeny kódy pro diagram).

Kódy přidělené k reakcím respondentů (grafický záznam i diagram):

Tučně je vyznačena relevantní verbální reakce respondenta.

Tučně červeně závěr výzkumníka plynoucí z rozhovoru. (není určeno pro diagram).

Kurzívou je vyznačena neverbální reakce respondenta.

Grafický záznam relevantních částí ohniskového rozhovoru

Po provedeném poučení souhlasu respondentů, kterému všichni porozuměli a po seznámení s podmínkami, za kterých, bude rozhovor probíhat, kdy s těmito podmínkami souhlasili:

Byl dne 23.3 2012, v 10.45 hod., zahájen rozhovor s ohniskovou skupinou. Účelem rozhovoru je zachytit názory studentů na sestavené problémové okruhy, týkající se hodnocení školního prostředí a hodnocení preventivních programů, které ve školním zařízení proběhly nebo probíhají.

V. - Položil otázku týkající se hodnocení školního prostředí.

Reaguje R1. Za čtyři roky našeho působení se škola hodně změnila. Zateplily se budovy, opravily učebny a škola se celkově modernizovala. Myslím, že škola má v tomto směru **dobrou úroveň, já osobně jsem s prostředím školy spokojen.**

R2,R3,R4,R5,R6 – *Souhlasné kývání hlavou.*

V. - Přechází na problematiku bezpečnosti ve škole, spojenou s důvěrou k pedagogickým pracovníkům. Ptá se, jestli studenti byli někdy obětí šikany, zda jim někdo ve škole nabízel drogy, jestli se cítí ve škole bezpečně a jestli mají důvěru ke svým pedagogům. Rovněž se ptá na případy kouření marihuany ve škole.

K šikaně reagují všichni respondenti spontánně a hromadně. Reakce je slovní i neverbální, slovní-**ne** přičemž *kroutí hlavou*. **Čímž vyjadřují, že nikdy ve škole nebyli obětí šikany.** Dle jejich reakce jim ve škole nikdo nenabízel žádné omamné či psychotropní látky. Reagují slovně – **ne** a *neverbálně – smích a kroutí hlavou.*

K otázce bezpečnosti ve škole a důvěře ke svým pedagogům. Reakce opět hromadná, spontánní. V tom smyslu, že ve škole **se cítí bezpečně**, tvrdí to s určitostí a *všichni kývají hlavou*. Pedagogům **důvěřují a spolupracují s nimi.**

Ke kouření marihuany celkem živě reaguje celá skupina pohybem a slovní reakcí **jo**. R1. Takové případy tu byli asi **tři nebo čtyři**. R3 se ptá, myslíte na třídu nebo školu jako celkem? V. odpovídá: celkově. R3 reaguje, takových případů bylo víc. R4 dodává, větších co se **odhalili asi dva nebo tři**. R3 dodává, **dostali zato vyhazov**. *Skupinka přikyvuje.* **Z celkové reakce skupiny lze usoudit, že se jedná o jednotlivé případy. Což potvrzuje**

již zmíněnou reakci studentů, že ve škole je z pohledu výskytu sociálně patologických jevů, relativně bezpečné prostředí.

V. – Přejde k problematice preventivních programů. Jak spolupracuje se svými pedagogy v rámci preventivních programů?

Reaguje R1. Spolupracujeme, v rámci peer programů. Máme tu preventivní peer program zaměřený na drogy, extremismus, rasismus a xenofobii. V druhém ročníku jsme **byli tady s Julčou na školení** a potom jsme **dělali nějaké programy** pro své vrstevníky **tady na škole a základní školy v Holešově.**

R6 dodává. Ještě taky **v okolí Holešova.**

V. – kolik takových programů bylo?

R1 a R6 shodně uvádí, **čtyři.**

V. – Kolika denní bylo školení, kterého jste účastnili a kdo byl školitelem?

R1 a R6. **Třídenní,** na Rusavě, **školil** nějaký pán Molitor ze **střediska výchovné péče.** Jako dozor byli pedagogové z naší školy.

V. – Z čeho se školení skládalo?

R1. Skládalo se z několika částí. Byli tam hry, relaxace, logické uvažování, kreslili jsme výkresy. R6. *Souhlasně přikyvuje.*

V. – Jakým způsobem jste Vy připravovali své programy?

R1. Měli jsme **plán, kterého jsme se drželi.** **Zprvu** jsme měli **obavy** z toho, jak to dopadne, ale mělo to **dobré ohlasy.** R6 souhlasí.

Je zřejmá **aktivní účast R1 a R6 na přípravě a realizaci peer programů.**

V. – Se ptá co ostatní?

R4. Účastnili se **tady na škole peeru na drogy** v prváku nás třetíáci nebo čtvrtáci školili.

R3. Uvádí podobně jako R4. **peer na drogy.** R5. **dodává ještě rasismus.** R4. **dodává hlavně ale drogy.** R2. *sedí, ruce založené, sem tam přikyvne.*

Dále se diskuze vyvíjí na téma nízkoprahové zařízení pro drogově závislé. Výzkumník vysvětluje činnost centra a jeho zaměření. Respondenti poslouchají, následně dodávají, že

měli ve škole přednášku i na toto téma. **Zde je možné konstatovat, že všichni se nějakého preventivního programu zúčastnili.**

V. - Se ptá, jak se Vám programy, kterých jste se účastnili, líbí. Respondenti *pokyvují hlavou* a více méně **hromadně tvrdí, že líbí.**

V. – Jaká nová témata by podle Vás byla vhodná do budoucna?

Reaguje R4. Ty nejzávažnější témata, alkohol a drogy.

V. – Zmiňuje problematiku internetu.

R1. Takový program **jsme neměli.** To by bylo **do budoucna dobré. Je to aktuální** například **problematika kyberšikany.** Drogy a alkohol jsou tu už dlouho, ale tohle **je téma nové,** byla by to **změna.** R3. Nejde jen o kyberšikanu ale **také o ochranu osobních údajů,** hodně lidí taky třeba na internet napíše, že jede na dovolenou a odjedou. Ostatní *přikyvuji.* Výzkumník poukazuje na to, že se o informace, které slouží i pachatelům majetkové trestné činnosti a dále zmiňuje i ostatní **příklady počítačové kriminality.** Respondenti vyjadřují *souhlas kýváním hlavy.* **Z diskuze je možno usoudit, že preventivní program na téma bezpečný internet a počítačová kriminalita by byl pro respondent zajímavý.**

V. - Následně zavádí diskuzi na téma, co by chtěli respondenti dělat po ukončení střední školy. (Toto téma nebylo původně v záměru, ale přišlo vodně ho zmínit a zapojit tak všechny do diskuze).

R1. Vysoká škola, právo nebo psychologie. R2. Poprvé samostatně mluví, uvádí, že chce na vysokou školu asi policejní akademie. R3. Vysoká škola psychologie nebo rodinné právo, chce pomáhat ženám ohroženým domácím násilím. R4. Vysoká škola historie nebo sport, pokud to nevyjde, chtěl by vycestovat. R5. Pojede na rok do zahraničí, zatím se nikam nehlásí. R6. Vysoká škola zaměřena na integrovaný záchranný systém.

V. - Z jakých zdrojů máte nejvíce informací o problematice sociálně patologických jevů. Myslím tím, ze školy, z rodiny nebo z médií?

R1. Uvádí, zdrojů je hodně. Hodně informací je také na **internetu.** Mnoho informací mám také ze **školy a literatury.** Z domu tolik ne. Když jsem byl menší, tak mně rodiče informovali o nebezpečí drog a alkoholu. Teď už se o tom doma nebavíme, myslím si, že v tomto směru mám u rodičů důvěru.

R2. Jak říkal tady Jarda hodně informací je na **internetu** a hodně mám taky ze **školy**.

R3. Myslíte z výuky jako z občanky nebo tak? To taky ale chtěla bych říct, že by to chtělo více praktických příkladů. Ukázat na praktických případech co drogy s člověkem udělají. Jinak informace mám hlavně ze **školy** ale to je teorie, chtělo by to **více praxe**.

R4. **Škola**.

R5 . Dodává, taky **časopisy**.

R6. *Souhlasně kývá.*

Dá se říct, že nejvíce informací mají studenti ze školy, internetu a dalších médií.

Závěrem výzkumník děkuje všem zúčastněným a přeje hodně zdaru do dalšího studia.

Skupinový rozhovor byl ukončen dne 23. 3. 2012 v 11.05 hod..

Rozhovor s ohniskovou skupinou vedl realizátor výzkumu Bc. Libor Zachoval.

Videodokumentaci provedl Mgr. Libor Sukaný.